

ÚVOD

Stále více úřadů i dalších institucí (knihoven, univerzit, ...) se zajímá o to, jak by mohly nakupovat a provozovat své prostory šetrněji k životnímu prostředí, kde hledat informace o vhodných výrobcích a produktech, kde najít inspiraci pro opatření, která by snížila zátěž pro životní prostředí. Snad se nám podaří na následujících stránkách na tyto otázky alespoň zčásti odpovědět.

Environmentálně příznivé chování úřadů nejen že šetří životní prostředí, ale má i další důležité role: pozitivně ovlivňuje své okolí – občany, návštěvníky, firmy a zároveň může svou poptávkou zvýšit dostupnost výrobků příznivějších pro životní prostředí na trhu. Může také znamenat úspory nákladů (viz tabulka na další straně).

Veřejné instituce patří v Evropě k největším spotřebitelům. Utrácejí přibližně 16 % hrubého domácího produktu Evropské unie, což je suma odpovídající polovině hrubého domácího produktu Německa (Pro Českou republiku se odhaduje, že veřejné instituce utrácejí asi 17 až 19% HDP ČR.). Tím, že využijí svoji kupní sílu k výběru toho zboží a služeb, které berou ohled také na životní prostředí, mohou významně přispět k udržitelnému rozvoji.

Pozn.: V názvu publikace i v textu jsou používány výrazy „zelené“ či „zelený“ (v souladu s terminologií používanou v EU – např. Green public procurement), významově by bylo možné překládat jako šetrný k životnímu prostředí, environmentálně vhodný.

Zelené úřadování

Několik příkladů a čísel

Šetří životní prostředí:

- Kdyby všechny veřejné orgány v celé EU vyžadovaly energeticky účinnější výpočetní techniku, v důsledku čehož by se celý trh posunul tímto směrem, ušetřilo by se 830 000 tun emisí CO₂.

Zvyšuje dostupnost výrobků příznivějších pro životní prostředí na trhu:

- V devadesátých letech minulého století se zavázala americká federální administrativa k výhradnímu pořizování energeticky úsporných počítačů splňujících požadavky značky Energy Star. Minimální požadavky Energy Star se staly na počítačovém trhu standardem (vidíme je každé ráno i na monitorech našich počítačů).

Uplatňuje se ve velkých městech:

- Vídeňské nemocnice a mateřské školky se zřekly používání čisticích prostředků obsahujících látky zatěžující životní prostředí. Namísto 120 různých typů čisticích prostředků používaných v minulosti dnes používají 40 ekologičtějších přípravků. Tyto aktivity jsou doplněny školeními zaměstnanců. Ušetří tak 10% nákladů a 23% objemu čisticích prostředků.

Existují řešení pro menší obce:

- Umweltverband Vorarlberg zastupuje environmentální zájmy 96 obcí a měst v provincie Vorarlberg. Města a obce z Vorarlbergu utratí mezi 10 a 15 procenty svého ročního rozpočtu, což činí přibližně 73.000 eur, na stavební práce (60%), údržbu (20%) a nákupy majetku a materiálu (20%). V letech 1997-2000 byl vytvořen průvodce pro zelené nákupy „Ökoleitfaden Vorarlberg“, který usnadňuje ekologické pořizování služeb a výrobků v městských a místních úřadech a institucích. V roce 2001 byla založena služba pro zelené pořizování výrobků a služeb „ÖkoBeschaffungsService“ s cílem podpořit jednotnost výběrových řízení a nákupů výrobků a služeb podle ekologických a ekonomických kritérií. Došlo k podstatné optimalizaci procesu nakupování - úspory v obcích průměrně 50%, cenové výhody pro obce díky „poolingu“ poptávky až 30%.

Může vést k úsporám nákladů:

- Ve Wiener Neustadtu vedly změna v oblasti nákupu a používání čisticích prostředků k úsporám jedné třetiny rozpočtu na úklid.

Kritéria a opatření

Volba konkrétních opatření závisí na lokálních podmínkách a situaci v dané instituci. Při jejich výběru bychom měli mít na paměti tyto obecné principy:

- **Preventivní ochrana životního prostředí**
- **Šetření zdrojů**
- **Předcházení vzniku odpadů**
- **Environmentálně vhodné nakládání se vzniklými odpady**
- **Omezení zátěže životního a pracovního prostředí nebezpečnými chemickými látkami**
- **Podpora využívání lokálních zdrojů**

Environmentálně příznivý provoz vyžaduje úzkou součinnost, komunikaci a motivaci zaměstnanců. Zároveň také umožňuje osvětu a informování, přesvědčení a motivaci klientů (občanů, studentů, pacientů, ...) i dodavatelů. Celkově tak přispívá k zvyšování poptávky po environmentálně příznivých řešeních.

U mnoha výše zmíněných opatření je nezbytné, aby zodpovědnost za jejich provádění měly konkrétní osoby, které mají dobrou motivaci. Opatřením je třeba rozumět, ztotožnit se s nimi a mít z jejich dodržování dobrý pocit. Toho všeho lze dosáhnout interním vzděláváním zaměstnanců. Navíc je dobré, jsou-li konkrétní postupy popsány (citlivě vyvěšeny) tak, aby se na nezapomínalo a aby byly jednoduše proveditelné. Konkrétní postupy se osvědčuje zapracovat do popisu práce či pracovních postupů relevantních zaměstnanců.

Principy environmentálně šetrného provozu můžete zformulovat do prohlášení a zveřejnit je (médiu, informační zpravodaj, vystavení cedule u vstupu do budovy, ...).

Jak najít vhodná kritéria?

Při nakupování není jednoduché se rozhodnout, který výrobek je z hlediska životního prostředí vhodný. V tomto rozhodování vám mohou pomoci kritéria stanovená pro udělování ekoznaček (najdete je ve směrnících a pravidlech pro jejich udělování). Přehled některých systémů značení a odkazy na jejich webové stránky najdete v tabulce na následující straně. Při nakupování si pak můžete zvolit relevantní kritéria výrobku a požádat jejich dodavatele o informaci, jak tato kritéria naplňují. Jedním ze způsobů prokázání toho, že výrobek je v souladu s kritérii, je pak jeho označení ekoznačkou (mohou však existovat v tomto ohledu stejně kvalitní výrobky, které označení nenesou, protože si jejich výrobci např. nemohou dovolit financovat udělení ekoznačky).

V některých státech či městech existují už připravené katalogy kritérií pro výrobky (příp. služby) poptávané úřady, případně seznamy vhodných výrobků a jejich dodavatelů. Viz např. <http://www.oekoinkauf.at> nebo <http://www.ogcbs.gov.uk/environmental/environmental.asp>.

V ČR se používá značka Ekologicky šetrný výrobek. Výrobek označený touto známkou je z environmentálního hlediska nadstandardní ve srovnání s výrobky stejného druhu. Neznamená to ale, že je absolutně neškodný. I ekologicky šetrný výrobek znamená určitou zátěž pro životní prostředí. Posouzení míry zátěže nebo šetrnosti se vztahuje na celý „životní cyklus“ výrobku, tzn. nejen na výrobek samotný, ale i na proces jeho výroby, popř. zneškodnění poté, co nám přestane

sloužit. Přehled všech výrobků, které nesou českou značku Ekologicky šetrný výrobek naleznete na <http://www.ceu.cz/esv>, stejně jako přehled směrnic (obsahujících relevantní kritéria) pro jejich udělování. Další značkou používanou v naší republice je BIO – (tzv. zelená zebra) pro produkty pocházející z ekologického zemědělství. Více informací na www.kez.cz.

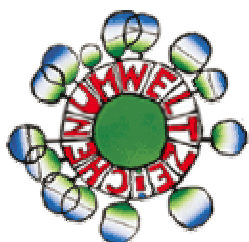
Tabulka: Příklady ekoznaček

<http://www.ceu.cz/esv>

<http://europa.eu.int/comm/environment/ecolabel/>

<http://www.umweltzeichen.at/>

<http://www.blauer-engel.de>

<http://www.svanen.nu/Eng/default.asp>

<http://www.energystar.gov/>

Příklady opatření

Příklady a tipy na opatření v některých oblastech najdete na několika následujících stranách. Jejich výčet není úplný. Berte je spíše jako příklad toho, jak výše uvedené obecné principy promítnout do chodu kanceláře. Věříme, že další inspiraci najdete i v příkladech z měst a obcí z ČR i ze zahraničí popsaných v dalších kapitolách.

Kancelářské potřeby

- **V kanceláři používat výrobky z recyklovaného papíru**

Kancelářských výrobků z recyklovaného papíru je celá řada: papíry, sešity, bloky, obálky, tiskopisy (výdajové, příjmové doklady, náhrada cestovních výloh,...), šanony, složky, pořadače. Z recyklovaného papíru můžeme dále nakupovat i hygienický papír, ručníky, ubrousky.

Diskuse obvykle vyvolává použití recyklovaného papíru do kopírek a laserových tiskáren. Tento krok je **vždy nutné konzultovat** s dodavatelem a/nebo servisní organizací. Pokud při koupi nového kopírovacího stroje budete podepisovat Servisní a materiální smlouvu, projednejte podmínky této smlouvy ve vztahu k používání recyklovaného papíru nebo oboustranného tisku. Názor dodavatelských i servisních firem na používání recyklovaného papíru bývá většinou negativní. Přesto se i v ČR najdou dodavatelé, kteří pro svá zařízení dokáží doporučit vhodnou značku recyklovaného papíru. Citlivější na hladkost povrchu papíru jsou velkokapacitní zařízení a nejnovější typy tiskáren a kopírek, kde může recyklovaný papír dělat potíže. V současné době také bohužel není český výrobce tohoto typu papíru. V zahraničí je však používání recyklovaného papíru běžné.

Recyklovaný papír určený ke kopírování a tisk se označuje písmenem R a ve svých mechanických vlastnostech je srovnatelný s bílým xerografickým papírem (označení A, B). Jakostní parametry xerografického papíru jsou dány jednak ČSN EN ISO 186 a jednak podnikovými normami jednotlivých výrobců papíru, které bývají zpravidla o něco přísnější.

- **Na výrobu propagačních materiálů (zpravodaje, publikace, informační letáky, vizitky...) používat recyklovaný papír**

K dispozici jsou různé barvy i gramáže, tzn. tvrdý karton vhodný na vizitky, přebaly knih...., měkký papír na tisk letáků a dalších propagačních letáků – podle nabídky tiskárny, kopírovacího centra.... Na materiál je vhodné uvést informaci: *tištěno na recyklovaném papíře*.

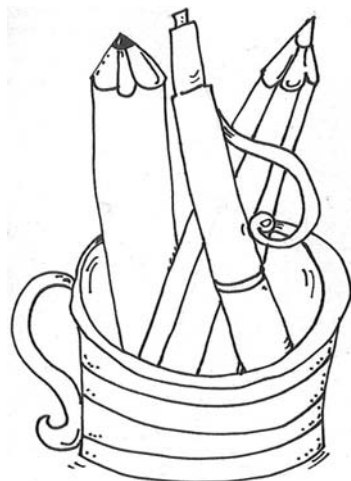
- **Listy papíru popisovat, kopírovat, popř. tisknout oboustranně**

Jednostranně potištěné papíry je možné používat jako „šmírák“, na poznámky, na tisknutí konceptů apod. Z takového využívání je třeba předem vyřadit papíry s citlivými informacemi (účetní, personální údaje, ...). Především ale preferovat oboustranné tisknutí a kopírování při produkci vlastních materiálů. Na tuto záležitost je třeba dát pozor při nákupu nové kopírky. Zejména tehdy, počítáte-li s větší produkcí kopírovaných materiálů.

- **Obálky použít opakovaně**
- **Dávat přednost (kde je to možné) elektronické verzi dokumentace a korespondence**
- **Při používání kuličkových per dávat přednost těm s vyměnitelnou náplní**
- **Vyhnout se výrobkům z PVC**
- **Používat nelakované tužky a pastelky**

- Používat pokud možno fixy a zvýrazňovače na vodní bázi (water based) nebo tyto nahradit např. tlustými dřevěnými, nelakovanými pastelkami nebo suchými (tužkovými) zvýrazňovači
- Psací a kreslicí potřeby používat z ekologičtějších materiálů, např. kovové, dřevěné nebo z recyklovaného papíru
- Používat lepidla na vodní bázi
- Tonery do kopírek a tiskáren opakovaně plnit

Poznámka k problematice kopírování a k němu patřícího kompletního servisu oprav a dodávek toneru a papíru: Z našich zkušeností lze říci, že komplexní služby jedné firmy ve všech výše jmenovaných oblastech jsou velmi problematické. Firma většinou nechce respektovat osobitá přání zákazníka o druhu papíru či zájem zákazníka o další osud vypotřebovaného toneru či pokažených součástek. Doporučujeme buď najít ochotnou firmu respektující všechny vaše potřeby či objednávat části kopírovacích potřeb, tj. papír, toner i opravy, zvlášť.

Nakládání s odpady v kancelářích

- předcházejte vzniku odpadů
- zamyslete se nad tím, co vše z vašeho kancelářského odpadu lze znovu použít
- nechávejte věci opravit a používejte dále
- zaveďte tříděný sběr odpadu (dle možností lokálního systému nakládání s odpady)

- **Roztříd'te papírový odpad dle typů**

Mezi nejkvalitnější a nejžádanější kategorii odpadů patří lepenka (v kanceláři se s ní setkáme hlavně u krabic). Dobrou kvalitu pro zpracovatele mají i staré noviny a časopisy a kancelářský papír. Prodejci papíru mají zájem o celou škálu odpadového papíru, i když ten nejkvalitnější se jim nejlépe prodává...

Problematická místa:

- kovové svorky nejsou problémem – při zpracování odpadového papíru se na počátku rozpouští ve vodě, v tomto procesu se kovové sponky usadí na dně nádrže a dají se odtáhnout mimo papírovou hmotu. Přesto není na škodu, když je předem odstraníme. Problémem jsou kovové řadiče šanonů – ty do sběrného papíru nepatří!
- POZOR! reklamní letáky probarvené v celou hmotě (poznáte na řezu papíru při jeho natržení) nelze dále dobře zpracovávat, proto do směru papíru nepatří!
- provázek, kterým je papír svázán není problém, na třídící lince lze jednoduše odstranit
- polaminované desky knih do sběrného papíru nepatří, v první fázi zpracování papíru se ve vodě nerozpustí – nutno otrhávat!
- obálky s okénkem není apriori nutné vystřihávat
- Zlaté stránky jsou problémem, přesně řečeno žlutě probarvená část Zlatých stránek, ze stejných důvodů jako probarvené reklamní letáky se jako odpadový papír nevybírají! Před odevzdáním do sběru proto barevnou část odstraníme.
- tetrapackové krabice, krabice od mléka (voskované či laminované) do sběru rozhodně nepatří!

- lepicí pásku z papíru také není nutno strhávat (mnohdy to ani nejde), podobně jako v případě kovových svorek lze oddělit při rozpouštění papíru ve vodě
- do sběrového papíru nepatří ubrousky od svačiny a jiný znečištěný (zamaštěný) papír

- **Organický odpad můžete kompostovat**

Separovaný sběr bioodpadu vyžaduje domluvu s úklidovým personálem o četnosti vynášení těchto košů. S výhodou lze zavést tam, kde existuje sběr bioodpadu v rámci obce, nebo tam, kde lze odpad přidat ke kompostování odpadů s údržby zeleně v okolí budovy úřadu

- **Organický odpad z kanceláří lze zpracovat s pomocí žížal**

Filtry s kávou, čajové pytlíky, zbytky ovoce apod. můžete kompostovat i přímo v kanceláři s pomocí žížaly hnojní (*Eisneia foetida*). Máte-li denně 0,25 kg vhodného odpadu, potřebujeme asi 0,5 kg žížal. Vhodnou nádobou je bedna z pevného neprůhledného materiálu s přiléhavým víkem (chrání před vysycháním a octovými muškami), s provzdušňovacími otvory ve stěnách a s drenážními otvory ve dně. Bioodpady (zcela nevhodné jsou masné a mlékárenské výrobky, kosti či cokoli tvrdého) zahrabáváme střídavě na různá místa do podestýlky tak, aby byly vždy zakryté a nezačaly plesnivět. Plesnivějící zbytky, které v kompostu případně vzniknou, okamžitě odstraňte.

- **Snažte se používat přístroje, které jsou rovnou napájeny ze sítě. Předějte tak vzniku problematických odpadů galvanických článků, baterií a akumulátorů**

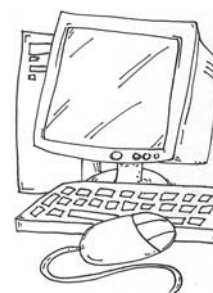
Existují případy, kdy to nejde (např. fotoaparáty, diktafony). Tehdy je dobré používat vhodný typ akumulátorů, mít k nim patřičnou nabíječku a správně ji používat. *Jednorázové galvanické články* používáme jen u přístrojů s velmi malou spotřebou. I zde dáváme přednost alkalickým článkům, které se nevybíjejí samovolně. Jsou příklady, kde si nemůžeme vybírat zdroj energie, např. *rtuťové knoflíkové baterie* v hodinkách. *Alkalické nabíjecí akumulátory* se hodí obzvláště tehdy, když obvykle nepotřebujeme celou jejich kapacitu a můžeme je dobít dřív, než se úplně vybijí. K nabíjení je potřeba speciální nabíječka jen pro tyto články. Článek prospívá časté nabíjení a jen neúplné vybíjení. Při větší a pravidelné spotřebě elektřiny mohou být výhodnější starší *typy akumulátorů, např. nikl-kadmiové*. Ty jsou pravým opakem alkalických: musí se vybit úplně, než je znovu dáte nabíjet. Skladovat se mají ve vybitém stavu. Pokud nemůžete před použitím přístroje čekat třeba i deset hodin, než se akumulátory opět nabijí, pořídte si dvě sady akumulátorů a střídějte je. Nikl-kadmiové akumulátory mají paměť: pokud je nabijeme dřív, než se úplně vybily, sníží se tím jejich kapacita, příště se nedokáží vybit o mnoho více. Odolnější proti neúplnému vybíjení jsou *metalhydridové akumulátory* s menším paměťovým efektem. Používají se i levnější *niklo-železné akumulátory*, které mají podobné vlastnosti jako nikl-kadmiové.

Nikl-kadmiové akumulátory patří, kvůli toxickému kadmii, do sběru nebezpečného odpadu. Stejně tak i knoflíkové baterie obsahující rtuť.

Vysvětlivka: Akumulátor je článek, který se dá nabíjet, baterie je sada článků nebo akumulátorů.

- **Starým počítač, monitor či kopírku se pokusíme nabídnout k využití?**

Je-li počítač či kopírka ještě funkční, můžete je nabídnout organizacím, které je ještě mohou využít (školy, neziskové organizace apod.). Je-li tato technika v opravdu špatném stavu, není od věci kontaktovat výrobce či prodejce této techniky, zda nemají zájem o odběr již nefunkčního, ale možná v několika částech použitelného zboží. Existují chráněné dílny, které se demontáží těchto komodit zabývají.

Spotřeba energie

Zaměřujeme se výhradně na energetické úspory (i když lze přijímat i opatření směřující k využívání obnovitelných zdrojů energie – např. instalace solárních systému pro ohřev vody v penziencech pro důchodce, nemocnicích, školách, ...).

Stejně jako v domácnostech, tak i v kanceláři představuje vytápění místností hlavní část spotřeby energie. Hlavními problémy, které spotřebu zbytečně zvyšují, jsou:

- špatný stavební stav domu - neizolované zdi, nekvalitní okna
- vytápění není přizpůsobeno nerovnoměrnému využití prostor (večery, noci, víkendy, volné dny)
- přetápění místností

Vytápění

- **Mějte funkční ventily radiátorů, instalujte v kanceláři teploměr a vlhkoměr.**
- **Zlepšete izolaci zdi za radiátory vrstvou izolačního materiálu s pokovenou fólií, která odrazí záření zpět do místnosti.**
- **Dohodněte průměrnou teplotu, kterou budete v kanceláři udržovat.**
- **V noci a ve volných dnech udržujte nižší teplotu.**
- **Pro ohřev vody v kanceláři je nejvhodnější průtokový ohříváč.**

Základním předpokladem pro rozumné vytápění je to, aby si uživatelé kanceláře byli schopni sami teplotu v místnosti regulovat (nejlépe mechanicky, ale i pomocí automatické regulace). Pocit tepelné pohody, který je pro pobyt v místnosti rozhodující, je pak možno porovnat s objektivním údajem. Místnosti je třeba vybavit teploměrem nejlépe kombinovaným s vlhkoměrem. Pro pobyt a práci v kanceláři je v zimě optimální teplota 20, maximálně 22°C a vlhkost cca 50%. Vlhkost vzduchu je (zejména v zimě) dána množstvím venkovního vzduchu, který do místnosti přichází. Toto množství velmi souvisí s těsností oken a dveří (viz dále). V místnostech se špatnými - netěsnými - okny často dosahuje vlhkost v zimě alarmujících hodnot pod 30%. To je prostředí velmi nepříjemné (zdá se chladné) a nezdravé pro dýchání. Teplotu udržujte v době, kdy v kanceláři nikdo není, na hodnotě 15 - 17 °C. Lze toho dosáhnout jak ručním přiškrcením radiátorů, či zavřením některých, tak i nastavením automatické regulace.

Vzhledem k malé spotřebě teplé vody v kanceláři (umytí rukou a nádobí) poříd'te (pokud to považujete za nutné) průtokový, nikoli zásobníkový ohříváč. Pokud používáte plynový, nenechávejte v době, kdy se nepoužívá, tj. zejména v noci a přes volné dny, hořet zapalovací plamínek. Ten představuje při malém provozu až 90% celkové spotřeby!

Izolace, těsnění oken

Velké úspory energie pro vytápění umožňuje pouze celková úprava jak stavebního stavu domu, tak topného systému. Pokud uživatelé nemohou zásadně ovlivnit stavební stav budovy, lze se přece jen soustředit na některé úpravy. Problém přetápění místností často souvisí s tím, že člověk je nucen pracovat v prostředí s velkými teplotními gradienty - sedí u „ledové zdi,.. Nepříjemný pocit pak kompenzuje tím, že „alespoň někde,, je teplo. Dlouhodobě je však vždy potřeba směřovat k celkové nápravě.

- **Prověřte stav oken, utěsněte škvíry.**
- **Při delším větrání zavřete radiátory topení.**
- **Instalujte do oken rolety či žaluzie.**

Špatná okna, kterými do místnosti teče studený vzduch, způsobují kromě energetických ztrát rovněž velmi nízkou vlhkost vzduchu v místnosti v zimě. Jednoduchý test je možné provést tak, že se snažíme protáhnout mezi křídlem a pevným rámem okna list papíru. Všude tam, kde se nám to povede, je třeba instalovat těsnění. Po utěsnění oken je třeba dbát na pravidelní větrání. Potřebu větrání dobře indikuje i vlhkoměr - vlhkost by neměla stoupat přes 60%.

Při opuštění místnosti na noc či volné dny zatáhněte rolety - tím přidáváte oknu další vrstvu, která zlepší jeho izolační vlastnosti a zmenší únik tepla.

Dlouhodobě je třeba usilovat o skutečné zlepšení instalací kvalitnějšího zasklení (náhradou jednoduchého skla dvojsklem nejvyšší kvality) či dokonce výměnou oken za kvalitnější.

- **Nesed'te při práci u studené zdi.**
- **Ovlivněte teplotu u země.**
- **Nezapomínejte na možnost se v zimě přiměřeně oblékat i na pobyt v místnosti.**

Kvalitu izolace zdí většinou nelze bezprostředně ovlivnit. Při rozmisťování nábytku se pokuste rozestavět stoly tak, aby nikdo neseděl v blízkosti chladné zdi. Pocit tepelné pohody ovlivňují i barvy stěn - volte tzv. teplé odstíny. Závěs nebo nástěnný koberec pověšený u takové zdi je také dobrým opatřením, které je možné udělat ihned.

Velmi nepříjemný je chlad od země. Rychlým opatřením je jednak utěsnění dveří do chodby, pod kterými může táhnout, jednak položení koberce tam, kde sedíme, případně v celé místnosti. Dlouhodobě je však třeba uvažovat o opravě špatně izolované podlahy.

Používání elektrických přístrojů

Zatímco v domácnosti připadá hlavní spotřeba energie na vytápění a ohřev teplé vody, v kanceláři se této spotřebě může dosti blížit elektrická spotřeba počítačů a další kancelářské techniky. Proto je jejich nákupu a provozu třeba věnovat značnou pozornost. Pro zajímavost a zdůraznění předchozího dodejme, že ve výborně izolovaných kancelářských budovách s kontrolovaným větráním i velmi úsporná kancelářská technika a lidé u ní pracující poskytnou většinu energie na vytápění.

- **Nové přístroje - počítače, kopírky, tiskárny nakupujte s ohledem na nízkou spotřebu energie.**
- **Nezapomínejte i úsporné přístroje vypínat (výhodné jsou zásuvkové lišty s vypínačem).**
- **Věnujte pozornost kvalitě, umístění a využití ledničky, pokud ji v kanceláři používáte.**
- **Při nutnosti používat přístroje na baterie používejte dobíjecí akumulátory.**

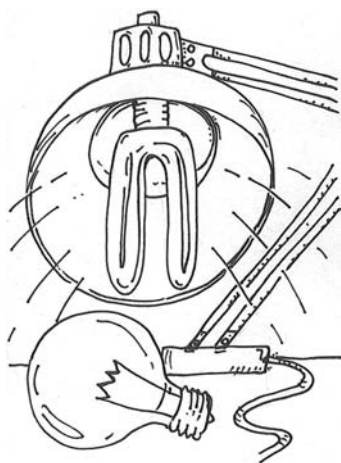
Moderní počítače s rychlými procesory mají bohužel příkon zhruba dvakrát vyšší, než tomu bylo dříve. Proto je třeba dbát na jejich důsledné vypínání při delším opuštění pracoviště (na několik hodin). Nezapomínejme vypnout i monitor a reproduktory - i tzv. stand-by stav, kdy přístroj nepracuje, jen „svítí světýlko“, znamená spotřebu elektřiny (mnohem větší, než odpovídá světýlku). Stejně tak vypněte tiskárnu a kopírku. Při nákupu počítače dbáme na to, abychom koupili přístroj, který se sám „ukládá ke spánku,“ pokud na něm nepracujeme - to se však týká jen monitoru. Stejně se umí chovat kopírky a tiskárny. Časovou prodlevu, po níž se počítač odstaví, lze nastavit. Nastavme raději kratší čas. Pokud náš rozhovor, telefonát apod. trvá déle než 10 minut, „probouzení,“ počítače nás už tolik nezdrží. Značení energetické úspornosti není doposud jednoznačné - značky u jednotlivých výrobců se liší. Porovnejte spotřeby jednotlivých přístrojů sami nebo prodávajícím.

Pokud v kanceláři používáte ledničku, postarejte se o to, aby pokud možno stála na chladném místě - na chodbě, v nevytápěné kuchyňce apod. Dbejte o její pravidelné odmrazování. Specialitou kanceláři je, že v ledničce často skoro nic není. Uvažte, zda má být v takovém případě lednička vůbec zapnutá. Zejména v létě, pokud je kancelář třeba jen na týden opuštěná, se odstavení ledničky určitě vyplatí.

Při nákupu nové ledničky věnujte pozornost povinnému energetickému štítku. Nejmenší spotřebu mají přístroje zařazené do kategorie A. Při nákupu se ale napřed zamyslete nad tím, zda ledničku skutečně potřebujete a jak velká v tom případě musí být.

Svícení

- **Vybavte kancelář moderními zářivkami s elektronickým předřadníkem.**
- **Klasické žárovky se závitem nahraďte kompaktními zářivkami.**
- **Pokud světlo nepotřebujete, vždy zhasněte.**
- **Nesvíťte tam, kde danému účelu plně postačí denní světlo přicházející okny.**

Současným energeticky šetrným trendem je používání zářivek a elektronickým předřadníkem, který eliminuje neoblíbené blikání klasických zářivek. Spotřeba zářivek je mnohonásobně nižší (zhruba pětikrát) než spotřeba srovnatelného osvětlení žárovkami. Specializované firmy dodají osvětlovací systém, který má společný předřadník pro několik trubic, může obsahovat stmívání. Na trhu je rovněž možné vybrat svítidla s dobrým stíněním a směrováním světla. Tam, kde máme instalované osvětlení žárovkami se závitem, nahradíme je kompaktními zářivkami. Ty jsou většinou delší než klasická žárovka, proto můžeme mít problémy se stínidlem lamp. Při výběru nové stolní lampy musíme na použití zářivky pamatovat.

Zářivky s elektronickým předřadníkem netrpí častým zapínáním a vypínáním, světlo zhasněte vždy, když je nepotřebujete.

Nerozumné používání záclon a závěsů vede ke zbytečnému svícení a okrádání se o denní světlo. Někdy se ale potřebujeme chránit proti oslnění sluncem nebo jen silným světlem zvenčí. Tomu lze předejít jednak vhodným natočením stolu, ale též přesměrováním světla žaluziemi.

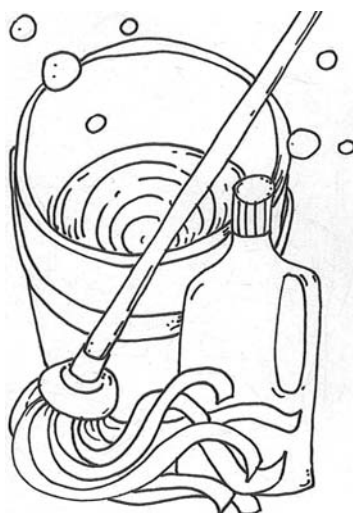
Čištění a úklid

Při opatřeních v této oblasti je obzvláště potřeba věnovat pozornost komunikaci se zaměstnanci a personálem úklidu.

Většinu nečistot lze odstranit šetrnými čistícími prostředky pro mechanické čištění, víceúčelovými čistícími prostředky či zředěným octovým roztokem - a to s pomocí mechanických pomůcek. Mnohé speciální prostředky se tak stanou zbytečnými a to i s ohledem na požadovanou hygienickou nezávadnost zařízení.

Dále:

- Věnujte pozornost výběru vhodného mycího prostředku. Dávejte přednost mycím prostředkům bez fosfátů a bez chloru. Volte výrobek označený značkou Ekologicky šetrný výrobek.
- I šetrný mycí prostředek nepředávkovávejte
- Při používání myčky nádobí dbejte na správné rozložení nádobí podle návodu, myčku plně vytěžujte, ale nepřepĺňujte
- Vodní kámen odstraňujte z emailu a porcelánu octem a práškem, z armatur hadříkem namočeným v horkém roztoku sody
- Armatury leštíte suchým hadříkem, případně po použití sody pokapejte citrónovou šťávou
- Předcházejte ucpání odpadů. Pro čištění používejte mechanických způsobů (sítka, zvony). Vyhněte se použití speciálních chemikálií pro uvolnění ucpaných odpadů.
- Umyvadla a WC lze čistit mazlavým mýdlem, případně čistícím práškem a kartáčem na WC. Pro odstranění močového kamene a desinfekci doporučujeme použití octa, který je nejlépe nechat působit několik minut nebo lépe přes noc. Vyhněte se speciálním desinfekčním prostředkům na WC, při používání univerzálního čistícího prostředku vybírejte značku Ekologicky šetrný výrobek.
- Pro odstranění zápachu nepoužívejte speciální vůně na WC, zápach lze odstranit dobrým větráním, v nouzi použijte několik kapek přírodních vonných esencí na vhodném nosiči (např. vonné dřevěné kuličky, pytlíčky se sušenou levandulí nebo jinou aromatickou bylinou atd.)

Zahraniční inspirace

Přístupy k ekologicky šetrnému nakupování

Místní Agenda 21 zdůrazňuje úlohu místních úřadů, z nichž řada již uplatňuje ekologicky šetrné nakupování v souladu s jejími požadavky. OECD začala pracovat s metodou ekologicky šetrné nakupování v roce 1996 a v roce 2002 formulovala „doporučení pro zlepšování environmentálního profilu nakupování ve veřejné správě“. V roce 2002 stanovil Světový summit v Johannesburgu následující cíl: „Podporovat strategie nakupování ve veřejné správě, které podněcují rozvoj a šíření ekologicky šetrného zboží a služeb“ (Implementation Plan, odstavec 18).

ICLEI (světová asociace více než 400 místních samospráv, z nichž 190 se nachází v Evropě) oznámila, že ekologicky šetrné nakupování ve veřejné správě bude jedním z pěti hlavních témat globální akce místních samospráv. V roce 2001 mezinárodní rada ICLEI zahájila tzv. „Evropskou iniciativu šetrného nakupování (veřejné správy)“ (European Eco-Procurement Initiative), v jejímž rámci vznikl projekt RELIEF. Výsledky projektu RELIEF jasně ukazují, že ekologicky šetrné nakupování ve veřejné správě nelze považovat za pouhý seznam desítky nástrojů na podporu udržitelného rozvoje v rámci městské environmentální politiky. Je třeba jej vnímat coby ústřední nástroj pro dosažení vzorců ekologicky odpovědné spotřeby v celé Evropě.

V rámci svého 6. akčního programu pro životní prostředí Evropská unie připojuje ekologicky šetrné nakupování ve veřejné správě k oddílu IPP (Integrovaná výrobní politika) jakožto třetí strategickou prioritu – „Pobídnout trh k fungování v zájmu životního prostředí“. Navíc je potenciál ekologicky šetrného nakupování ve veřejné správě dosti podrobně popsán pod čtvrtou prioritou – „Umožnit spotřebitelům informovaný výběr“. Kromě strategických priorit vyzdvihuje význam ekologicky šetrné nakupování ve veřejné správě také jedna ze šesti zvláštních oblastí zájmu, „Udržitelné využívání přírodních zdrojů a odpadové hospodářství“. Navíc v Evropské unii začala debata o tom, jaké možnosti nabízí komunitární právo pro ekologicky šetrné nakupování ve veřejné správě. EU již také zformulovala příslušné směrnice (EC for the Environment, 2004).

Směrnice a překážky v oblasti ekologicky šetrného nakupování ve veřejné správě

Ekologicky šetrné nakupování sice stále znamená spotřebu, ovšem v podobě, která zohledňuje externalitu a omezuje dopady. Jeho potenciální přínos je velmi významný, ale dosavadní výsledky jsou dosud omezené. I když coby explicitní nástroj napomáhá vývoji k udržitelnému rozvoji, je třeba, aby ekologicky šetrné nakupování zapadalo do širšího cíle udržitelné spotřeby, která vede k udržitelnému rozvoji. Výsledky lze očekávat tehdy, bude-li ekologicky šetrné nakupování ve veřejné správě doplněno například kampaněmi věnovanými individuální spotřebě, environmentálním daním a změnám v chování a smýšlení.

Ve většině případů zaujímají konvenční trhy většinu trhu a mají větší vyjednávací sílu. Vliv konvenčních trhů má zásadní důležitost, neboť může vyvinout značný tlak na prosazení rozhodnutí ve svůj prospěch a zachovat tak překážky pro ekologicky šetrné nakupování ve veřejné správě.

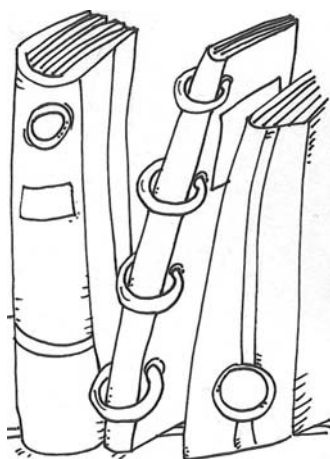
Vývojová fáze postupů ekologicky šetrného nakupování ve veřejné správě je velmi důležitá. Velkou výzvou je definice toho, co je „zelené“ a „udržitelné“. Snahy o konsensus ohledně stanovení, co to je „zelený výrobek“ vedly v minulosti k diskusím. Veřejné zakázky často zadávají jednotlivci, kteří se otázkami životního prostředí pravděpodobně nikdy nezabývali. Pověření nákupčí musejí být kompetentní, disponovat aktuálními informacemi, být vyškolení v otázkách životního prostředí a obeznámeni s problematikou celkových nákladů výrobků (přes celý životní cyklus), efektivnosti využití zdrojů a udržitelné spotřeby (Swedish EPA, 2002). Ekologicky šetrné nakupování veřejné správy často selhává v implementační fázi, protože nemá stanovené cíle. Výsledky pak nelze přesně vyhodnotit a kvantifikovat. Může se stát, že úspora nelze dosáhnout v každé jednotce. Jak uvádí ICLEI (2003), ukázalo se, že ekologicky šetrné nakupování veřejné správy může vést k celkovým úsporám, to však neznamená, že každý produkt v každé administrativní jednotce přináší úspory. Zde jsou zapotřebí ustanovení týkající se vymáhání požadavků, aby daný účastník výběrového řízení/dodavatel splnil to, k čemu je vázán.

Šedé legislativní zóny v minulosti zpomalily tempo implementace ekologicky šetrného nakupování veřejné správy. Díky zkušenostem jsou šedá místa nyní průhlednější a Evropská unie tento aspekt zohlednila poskytnutím směrnic. Je třeba dodržovat obecné zásady nediskriminace, rovného zacházení, transparentnosti a vzájemného uznání (European Commission, 2004). Zkušenost ukázala, že požadavky nemohou obsahovat specifickou ekoznačku, protože tak by byli znevýhodněni malí výrobci, kteří nemají dostatečné finanční zdroje na certifikaci, ale splňují kritéria těchto označení.

Organizační struktury

Státní správa probíhá na různých úrovních úřadů, od národních a nadnárodních po regionální a městské. Na každé z těchto úrovní se vyskytuje složitá soustava struktur a oddělení pověřených nákupem, která se v každé zemi či dokonce městě trochu liší. Ke stávající složitosti pak přispívá požadavek spojený se zaváděním ekologicky šetrného nakupování – propojení dvou odlišných oblastí: nákupu a životního prostředí. Odpovědnost za nakupování spočívá na centrálním oddělení nákupu nebo na několika pověřených jednotlivcích v různých odděleních. Nelze však očekávat, že pracovníci nákupu budou zároveň odborníky na ochranu životního prostředí. Cíle obsažené ve strategiích na ochranu životního prostředí pojmají otázku provozu odděleně od nákupu, za tyto oblasti tedy odpovídají různá oddělení. Proto je pro ekologicky šetrné nakupování ve státní správě nezbytné, aby si různá oddělení, zejména ta v jejichž kompetenci je péče o životní prostředí a nákup, vyměňovala své názory a spolupracovala s ohledem na konkrétní nákupní objednávky. To lze uskutečnit prostřednictvím oddělení ochrany životního prostředí, které stanoví příslušná kritéria, kterých bude oddělení nákupu moci snadno využívat. Například v dánském Koldingu pro tento účel využívají dotazníků. Alternativním či doplňujícím opatřením, které zavedli ve švédském Göteborgu, je systematické proškolení nejen pracovníků nákupu, ale také politiků, dodavatelů a uživatelů nakupovaného zboží. Další informace o praxi v uvedených městech jsou obsaženy v příslušných studiích týkajících se těchto zemí. Velké úřady většinou mívají centrální oddělení nákupu a volí možnost školení specializovaných pracovníků v oblasti veřejných zakázek. Výhodou takto vyčleněných oddělení je získávání příznivých nákupních podmínek díky sjednocení objednávkových postupů. V dobách zvýšených rozpočtových omezení umožňuje centralizované nakupování státním úřadům lepší monitorování a omezování nových nákupů v rámci celkového rozpočtu. Z důvodu velkých finančních objemů a odlišné technické povahy nezpracovává smlouvy o veřejných zakázkách obvykle centrální oddělení, ale zvláštní jednotka. Výhoda centralizovaného

nakupování co se týče zeleného nakupování ve státní správě spočívá v tom, že zaškolení v zapracovávání environmentálních kritérií v procesu nakupování vyžaduje pouze omezený počet nákupčích. Na mnoha státních úřadech však dochází k tendenci decentralizovat nákupní kompetence ve snaze omezit administrativu a lépe zásobování přizpůsobit specifickým požadavkům jednotlivých oddělení. Výsledkem je, že většina oddělení provádí veškeré akvizice nebo alespoň ty, které jsou v jejich kompetenci samostatně. Práce s decentralizovanými nákupními strukturami však přináší riziko, že ekologicky šetrné nakupování se nebude systematicky uplatňovat ve všech odděleních. Možnost vzájemné koordinace ukazuje příklad finského města Pori, kde si každé oddělení městského úřadu určí vlastní kontaktní osobu pro ekologicky šetrné nakupování, která bude zodpovědná za jeho zavádění. Nákup ve státních institucích – na univerzitách, ve školách, nemocnicích, divadlech a dalších kulturních zařízeních – se běžně zajišťuje odděleně, prostřednictvím centrální instituce či příslušných státních úřadů. Totéž platí pro veškeré objekty v majetku státu. Sjednocení zásad zeleného nakupování pro všechny městské aktivity vyžaduje zapojení všech, kdo za nákup v těchto oblastech zodpovídají.

Informace o situaci v některých zemích

Dánsko

Dánsko představuje zemi, která, co se týče ekologicky šetrného nakupování ve státní správě, je skutečně na špici. Od roku 1995 jsou veškeré státní instituce právně vázány ke stanovení vlastní strategie ekologického nakupování. Navíc byly okresy i obce povinny zavést do konce roku 2001 vlastní strategii zeleného nakupování. Hlavní nástroj pro ekologicky šetrné nakupování představuje 50 souborů směrnic týkajících se různých skupin výrobků. Instituce s největším objemem nákupů a některé obce si vypracovaly vlastní nástroje a postupy. Nedávnou iniciativou Dánské agentury na ochranu životního prostředí je ustavení produktových panelů. Jejich prostřednictvím mohou jednotlivé zainteresované strany vyrábět, nabízet na trhu a nakupovat ekologicky šetrné produkty, například v oblasti textilní výroby nebo čisticích a pracích prostředků. Plný potenciál zeleného nakupování ve veřejné správě nebyl ještě naplněn. Výrobci i nákupčí očekávají v příštích letech nárůst iniciativ směřujících k ekologicky šetrnému nakupování, kde se jako obzvláště příhodná možnost nabízí obchod po internetu.

Japonsko

Žádná země na světě se nevyrovná Japonsku v rozmanitosti ekologicky šetrných aktivit v rámci nakupování veřejné správy. Na národní úrovni řídí většinu aktivit Síť pro ekologicky šetrné nakupování, která také poskytuje nástroje na podporu nakupujících. 1. dubna 2001 japonská vláda vyhlásila zelené nakupování jako povinné pro veškerá ministerstva. Tento závazek je podpořen seznamem ekologicky šetrných produktů a povinností každého ministerstva je vypracovat si vlastní strategii a podávat zprávy o dosažených výsledcích. Svůj praktický i politický závazek k ekologicky šetrnému nakupování dávají najevo také četná města, mezi nimi prefektura Šiga a město Sendai. V Japonsku je ekologicky šetrné nakupování veřejné správy považováno za první krok ke změně obecného spotřebitelského chování a soustředí se převážně na kancelářské potřeby a elektroniku. Oproti tomu například ekologicky šetrné závodní stravování je víceméně neznámé.

Maďarsko

Ekologicky šetrné nakupování v maďarské státní správě je dosti vzácným jevem. Hlavními kritérii výběru jsou nízké náklady a rizika spojená se zájemcem o danou veřejnou zakázku. Příčinou jsou hlavně podmínky na trhu, konkrétně z omezení, kterým podléhá místní samospráva v důsledku poměrně vysokých cen a nedostatečných informací o ekologicky šetrných výrobcích. Institucionální rámec ekologicky šetrného nakupování v podobě schválené v polovině devadesátých let zahrnuje systém označování ekologických výrobků, zákon o cenách výrobků, který umožňuje slevu na výrobky označené ekoznačkou, a zákon o veřejných zakázkách. Tento zákon vyžaduje v případě vyrovnaných nabídek upřednostnění ekologicky šetrných výrobků a služeb.

Nizozemí

Až do sestavení vládního Programu ekologicky šetrného nakupování ve veřejné správě v roce 1999 bránily širokému zavádění zeleného nakupování v Nizozemí nedostatečné odhodlání a chybějící praktické informace o výrobcích, což dnes zajišťuje webová stránka s informacemi pro pracovníky oddělení nákupu a příklady aktivit na posílení závazků k zelenému nakupování. Ve stejném roce byl také zahájen plán na zvýšení efektivity a transparentnosti veřejných zakázek se zaměřením na inovace a využití internetu pro výběrová řízení v Evropě.

Rakousko

Počátky aktivit a projektů zaměřených na ekologicky šetrné nakupování v některých rakouských městech a obcích spadají do osmdesátých let, pozdější iniciativy byly zahájeny v polovině devadesátých let. V roce 1998 schválila rakouská Rada ministrů (Ministerrat) základní směrnice pro ekologicky šetrné nakupování. V letech 1999/2000 vydala spolková země Vorarlbersko „Ekorádce pro zelené nakupování“ určeného administrativnímu a stavebnímu sektoru. Dalším významným prvkem v rámci této iniciativy bylo zavedení jednotného nakupování obcí ve Vorarlbersku. Rakouské Ministerstvo životního prostředí a Služba pro veřejné zakázky řídí projekt „Prověřte si to!“ (Check it!) financovaný Evropskou unií, EU-Life, který je společnou aktivitou devíti výzkumných a poradenských institucí v Rakousku, které vytvářejí katalog kritérií pro hlavní oblasti nakupování ve veřejné správě. Dalším krokem bude podpora nákupčích v zavádění výstupů tohoto projektu do jejich nákupních postupů.

Severní Amerika

V Kanadě a Spojených státech amerických proběhla řada iniciativ na úrovni měst, států i federace. Současné aktivity však nejsou natolik propojené, aby byla možná jejich efektivní koordinace. Ekologicky šetrné nakupování ve státní správě je zatím daleko od naplnění svého potenciálu. Americká Agentura na ochranu životního prostředí (EPA) vytvořila cenné zdroje informací na internetu, například databázi stávajících kritérií vzešlých zejména z ekoznaček, v nichž lze vyhledávat podle produktů. Program EPA nazvaný Energy Star je celosvětově obdivuhodným důkazem úspěšného „ozelenění“ trhu díky veřejným zakázkám – federální ministerstva ve Spojených státech vyhlásila výběrové řízení na milion počítačů ročně a tím na trhu výrazně zvýhodnila počítače certifikované jako Energy Star. Kanadské Ministerstvo životního prostředí také vydalo řadu cenných materiálů a federální vláda se odhodlala ke slibnému kroku směrem k systémovějšímu ekologicky šetrnému nakupování v rámci kanadských ministerstev.

Švédsko

Ve Švédsku je ekologicky šetrné nakupování státní správy dobře známé už od roku 1990, kdy městské a okresní úřady začaly s prvními snahami v této oblasti. Hlavní nástroj zvaný „Västernorrlandspärmen“ poskytuje směrnice pro ekologicky šetrné nakupování pro zhruba 25 skupin výrobků a využívá jej více než 1200 uživatelů ve státních i soukromých institucích a podnicích. Další nástroj, TCO 99, je mezinárodně uznávaný v oblastech IT vybavení a kancelářského nábytku. Iniciativy týkající se ekologicky šetrného nakupování ve státní správě koordinuje Delegace EKV, která doporučuje, aby se vývoj do budoucna zaměřil na možnosti internetu, přičemž je třeba mít na paměti narůstající potřebu vzdělávání a podpory managementu. Stále existují místní, regionální i národní instituce, které ekologicky šetrné nakupování ještě nezavedly. Jedním z důvodů je nejistota týkající se právního rámce Evropské unie ohledně zapracování environmentálních požadavků, nicméně Švédsko aktivně pracuje na odbourání této i dalších překážek.

Zahraniční příklady z měst a obcí

Kanada a Richmond

Země: Kanada

Rok: 1995

Nositel: Národní a lokální státní správa

Příklady, které táhnou

V roce 1996 vyšla zpráva, že kanadská vláda vydává ročně 11,6 miliard dolarů za výrobky a služby. Vládní rozhodnutí týkající se nákupů v Kanadě vždy provází velká pozornost masových sdělovacích prostředků, protože jejich 32 mil. obyvatel tato otázka velice zajímá. Vláda reaguje na zvýšenou pozornost veřejnosti dobrým příkladem pro ostatní organizace a při spotřebě bere v potaz environmentální hlediska.

Struktura

Kanadská vláda usiluje o zapracování environmentálních hledisek do každodenního rozhodování. S cílem dosáhnout udržitelného rozvoje vydala kanadská vláda v roce 1995 „Zásady zeleného zastupitele“ (Guide to Green Government), po nichž který následovaly „Pokyny pro zelenější vládní postupy“ (Directions on Greening Government Operations), které stanovily ekologicky šetrné nakupování veřejné správy jako klíčové téma. S cílem poskytnout podrobnější vodítka a stanovit širší cíl byla zavedena Politika managementu materiálů (Material Management Policy). Ta od vedení vyžaduje zohlednění environmentálních aspektů a zdůrazňuje „princip čtyř R“ (reduce=omezování/prevence vzniku odpadů, reuse= opětné používání, recycle=recyklace a recover=znovuvyužití).

Kanadská politika ekologicky šetrného nakupování vytyčila směr pro rozhodování nákupních, přičemž jim zároveň ponechala prostor pro flexibilitu.

Nástroje pro ekologicky šetrné nakupování veřejné správy

Publikace „Průvodce 51 zelenými produkty“ (51 Green Products Guide) ukázala na zelenější možnosti výběru běžně nakupovaných výrobků. Mezi hlavní skupiny produktů patří: dopravní prostředky, stavební management, energie, hotely, kopírovací stroje a papírenské výrobky. Silnou stránkou dílen jsou informace a osvěta.

Kanadská vláda zahájila program Canada's Environmental Choice (ECP) jako jeden z prvních celostátních programů na označování ekologicky šetrných výrobků a také kampaně za environmentálně šetrnou spotřebu. Program Canada's Environmental Choice představuje efektivní způsob určování ekologicky šetrných výrobků v rámci veřejných zakázek.

Sledování pokroků vyžaduje soustavný a včasný sběr dat a zpráv. Kanada v současnosti připravuje směrnice pro podávání zpráv zaměřených na environmentální hlediska. Jednotlivci mají k dispozici i další programy, které jim v rámci ekologicky šetrného nakupování pomáhají ve vyhodnotit dopady na životní prostředí a celkové náklady výrobků přes celý životní cyklus: Energy Star®, Environmental Choice Program, EnerGuide, PowerSmart.

Kanadská zkušenost ukázala, co má klíčový význam pro zajištění úspěšnosti ekologicky šetrného nakupování ve veřejné správě:

- Zajistit si příznivce z vyšších manažerských pozic,
- Podporovat kulturu ekologického povědomí,
- Zapojit klíčové zaměstnance,
- Zjednodušit proces rozhodování ve prospěch životního prostředí,
- Jasně definovat ekologickou odpovědnost,
- Omezit záběr,
- Stanovit si realistické ale odvážné environmentální cíle,
- Vyzdvihovat novátorské iniciativy a odměňovat úspěch,
- Posilovat partnerství.

Mezi další výzvy, které je nutno zdolávat, byly zařazeny faktory jako zvýšený počet zaměstnanců s nákupními pravomocemi, neelektronické nákupní nástroje (kreditní karty), omezený časový prostor a kapacita na odhad celkových nákladů výrobku přes celý jeho životní cyklus, nejasnosti ohledně toho, co je udržitelné, jiné cíle, střet různých zájmů atd.

Richmond

Město Richmond, které se nachází na kanadském pobřeží Tichého oceánu v provincii Britská Kolumbie, má 168 tisíc obyvatel. Hodnota trhu, který pokrývá městský úřad sám o sobě odpovídá částce překračující 42 miliard dolarů.

Příručka pro nákupčí

Richmond byl prvním městem, které si vytvořilo příručku pro ekologicky šetrné nakupování doplněnou podrobným průvodcem. Průvodce není určen pouze úředníkům, ale i jednotlivým spotřebitelům. Lze jej využít jako pomůcku pro vyhledání environmentálně příznivého produktu, tedy takového, který je úsporný, omezuje množství odpadu, je opětne použitelný či obsahuje opětovně použitelné součásti, je recyklovatelný a vyrobený z recyklovaných součástí. Rozhodnutí pro nákup závisí také na celkových nákladech výrobku přes celý jeho životní cyklus.

Příručka přináší příklady environmentálně šetrných výrobků a zaměstnanci procházejí školením zaměřeným na její používání. V rámci programu se vytvářejí finanční zdroje a k řešení otázek financování přispívají také stanovené nákladové limity. V případě nejasností lze daný produkt vyzkoušet v rámci pilotního projektu. Například v Richmondu nyní testují automobily s hybridním pohonem pro možné využití do budoucna.

Malmö

Země: Švédsko

Rok: 1987

Nositel: lokální úroveň

Historie

V roce 1997, iniciovalo město Malmö Environmentální dopravní program, který pokračoval také po zavedení Místní Agendy 21 v roce 1998. V roce 1997 ekologická politika města určila ekologicky šetrné nakupování coby jeden z principů, který dovede město k udržitelnému rozvoji (Malmö, 1997). V roce 2001 zahájila ICLEI European Eco-Procurement Initiative, v jejímž rámci vznikl projekt RELIEF. Malmö se projektu účastnilo společně s Hamburkem, Stuttgartem, dánským Koldingem, maďarským Miškovcem a Curychem.

Struktura

Organizace nákupů městského úřadu v Malmö se vyznačuje kombinací centralizovaných a decentralizovaných kompetencí. Jeden z 21 odborů tamního městského úřadu se nazývá Serviceförvaltningen. Tento odbor, jehož součástí je oddělení nákupů, zodpovídá za služby poskytované jak městu tak jeho různým administrativním oddělením a způsobem své organizace připomíná soukromou firmu. Přes toto oddělení prochází většina nákupů. Oddělení nákupu poskytuje příslušné informace pro vyhodnocování environmentálních kritérií jednotlivých skupin výrobků. Oddělení však neuzavírá smlouvy na nákupy nebo investice týkající se nových budov. Oddělení nákupů jedná s dodavateli a uzavírá dohody s dodavateli ohledně rámcových smluv. V rámci těchto smluv probíhají nákupy v jednotlivých odděleních. Město Malmö přijalo aktualizovanou verzi příručky vydanou místním úřadem v regionu Västernorrland. Příručka poskytuje environmentální kritéria pro výrobky, která slouží jako základ pro vyhlášení výběrových řízení. Dále jsou třeba informace od potenciálních dodavatelů týkající se jejich politiky environmentálního managementu. Zdrojem doplňujících informací je dnes také internet.

Produkty

Oddělení nákupů města Malmö řídí nákupy v následujících oblastech:

- Reklamní nástroje
- IT vybavení
- Chemické přípravky
- Poradenské služby v oblasti ochrany objektů
- Stavební materiály
- Kancelářské vybavení a potřeby
- Počítačový software
- Návrhy interiérů (kanceláře a kuchyně)
- Benzín
- Hračky
- Literatura
- Potraviny
- Barvy a natěračské materiály
- Osvětlení
- Pojištění
- Telekomunikační služby
- Brýle
- Dopravní služby (zboží a cestující)
- Podlahové krytiny
- Cestování
- Praní prádla
- Bílá technika
- Energie

Papírenské zboží

Malmö vytvořilo a dojednalo rámcové smlouvy na nákup papírenského zboží, jejichž součástí jsou environmentální kritéria. Tato snaha se však nesetkala s velkým úspěchem, neboť stanovený rámec není pro nákupčí závazný.

Nábytek

Centrální nákupní jednotka vytvořila rámcové smlouvy, jichž může využít každé oddělení zodpovědné za nákup nábytku. Škálu environmentálního hodnocení sestavila nákupní jednotka společně s dodavatelem každého z výrobků. Východiskem pro hodnocení jsou směrnice v příručce. Tato struktura umožňuje odpovědným úředníkům informované rozhodování, ale není pro ně závazná.

Potraviny

V roce 2000 utratilo Malmö 162 milionů eur za potraviny, z toho 60% potravin nakoupených městským úřadem pochází z kontrolovaného ekologického zemědělství (DEFRA, 2003).

Energie

K této oblasti lze přistoupit dvěma způsoby:: prvním je používání energeticky úsporných spotřebičů, druhým využití „zelené energie“. Malmö uplatnilo druhý přístup. Veškerá energie v letech 1999-2001, jejíž spotřeba činila 170 GWh, pocházela z obnovitelných zdrojů.

Osobní a veřejná doprava

V roce 1995 město Malmö zahájilo projekt nazvaný „Elektromobily v Malmö“. V roce 1997 byl zahájen Traffic Environment Programme. Jeho myšlenka pochází z osvětových kampaní a pilotních projektů věnovaných např. autům na elektrický pohon, politickým a regulačním opatřením, jako jsou environmentální zóny pro automobily s nízkou produkcí emisí, ekologicky šetné nakupování a environmentální management. Jedním z úspěchů projektu je regulace týkající se osvobození elektromobilů a automobilů s hybridním pohonem od daní během prvních pěti let provozu. Jednotka managementu motorových vozidel městského úřadu v Malmö vlastní 52 elektromobilů, včetně velkých pracovních vozů, určených například pro svoz odpadků. Jedním z jejích cílů je také dosáhnout, aby se do roku 2000 nejméně 25% vozidel Oddělení managementu služeb řadilo mezi „zelená vozidla“. Tohoto cíle se téměř podařilo dosáhnout už v únoru 1999, kdy jejich poměr činil 23%. Zároveň probíhá také boom nejrůznějších způsobů, jak povzbudit obyvatele, aby více využívali jízdních kol. Při uzavírání smluv na stavby komunikací musí dodavatelé splňovat stanovené environmentální požadavky.

Kolding

Země: Dánsko

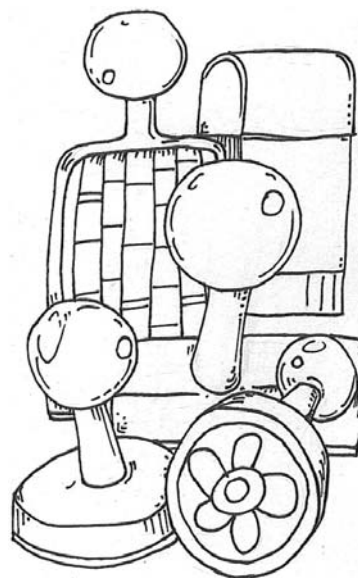
Rok: 1998

Nositel: lokální úroveň

Populace dánského města Kolding čítá 61.000 obyvatel a hodnota ročně nakupovaného zboží a služeb činí zhruba 80 milionů eur (1999).

V roce 1994 městská rada jednomyslně schválila podepsání Aalborgské Charty a město se tak zavázalo k aktivnímu úsilí o uskutečnění cílů konference v Riu týkajících se udržitelného rozvoje. Tento závazek dále stvrdil Městský plán (1998–2009), který stanoví „zelené podnikání“ jako jednu z pěti oblastí hlavního zájmu města Kolding a zavazuje město k posilování environmentálních snah prostřednictvím environmentálního managementu a monitoringu, „zeleného plánování“ a nákupů. Městský úřad s přibližně 6.000 zaměstnanci je největším podnikem v regionu a proto představuje významný faktor na místním trhu.

V roce 2001 ICLEI zahájila European Eco-Procurement Initiative, v jejímž rámci vznikl projekt RELIEF. Dánský Kolding se projektu zúčastnil společně s Hamburkem, Stuttgartem, švédským Malmö, maďarským Miškolcem a Curychem.

Struktura

Velikost města umožňuje existenci centralizovaného oddělení nákupu. Jednotka nákupu vytvořila rámcové smlouvy s dodavateli hlavních skupin produktů. Zaměstnanci oprávnění k nákupu se musejí řídit danými požadavky. Výsledkem je, že systémem prochází 95% zakoupených výrobků, s výjimkou nákupů stavebních materiálů, jež řídí jiné oddělení.

Příslušné informace se šíří prostřednictvím seminářů a intranetu. K dispozici jsou podrobné informace ohledně rámcových smluv, výrobků a dodavatelů, které jsou součástí tzv. zeleného účetnictví každé jednotky.

Ekologicky šetrné nakupování iniciovalo městské zastupitelstvo, které se opírá o pevnou organizační strukturu a není závislé na jednotlivcích. Prvním krokem k uskutečnění tohoto rozhodnutí bylo vytvoření dotazníků na odboru životního prostředí, které se týkaly hlavních skupin výrobků. Tyto dotazníky byly rozeslány dodavatelům k vyplnění. Dotazy jsou zformulovány tak, že kladné odpovědi znamenají pozitivní environmentální profil. Veškeré kladné odpovědi vyžadovaly odpovídající dokumentaci. Dotazníky poskytly městskému úřadu informace o profilu výrobku i o přístupu výrobců k environmentálnímu managementu.

Skupiny produktů

Papírenské zboží

Město Kolding utráčí 0,62% rozpočtu na nákupy za papírenské zboží. Dotazníky vycházejí z environmentálních kritérií EU a severské ekoznačky pro papírenské výrobky. Tato kritéria se týkají množství použitého recyklovaného papíru, původu dřeva, chemikálií použitých při bělení apod.

Psací potřeby

Rozmanitost používaných psacích potřeb vedla k tomu, že v Koldingu sestavili tři soubory dotazníků, z nichž první se zahrnuje samotné psací potřeby, druhý desky a kalendáře a poslední pořadače a krabice. Přestože se každý z dotazníků soustředí na jiná environmentální kritéria, všechny mají společný zájem, jako například vyloučení PVC, chlóru, těžkých kovů a také recyklovatelnost výrobku.

Nábytek

V Koldingu nakupují nábytek centrálně, a tak umožňují odpovědným úředníkům zajistit, aby vzali v potaz environmentální kritéria. S jednotlivými dodavateli uzavírají rámcové dohody. Prioritou je splnění environmentálních kritérií severské a německé ekoznačky pro nábytek. Nemohou-li dodavatelé prokázat, že splňují kritéria, úřad si vyžádá více informací týkajících se úspornosti, možných nebezpečných materiálů a environmentální politiky dodavatelů.

IT vybavení

Městský úřad v Koldingu má dvě rámcové smlouvy na IT vybavení. První z nich zahrnuje osobní počítače a druhá kopírovacích stroje, tiskárny, faxy apod. Dotazníky vycházejí z environmentálních kritérií severské ekoznačky s labutí. Jestliže dodavatelé tato kritéria nesplňují, musejí poskytnout doplňující informace.

Bílá technika

V porovnání s celkovým nákupem utratil úřad v Koldingu v roce 2000 jen velmi omezenou částku (necelých 50.000 eur) za bílou techniku. To je významné, neboť tyto náklady úzce souvisejí s počtem nových staveb. Město Kolding má velmi přísná omezení týkající se spotřeby energie v budovách a užitná hodnota bílé techniky není tak výrazně zohledňována. Pokud se celková spotřeba pohybuje v určitých mezích, s využitím dalších energetických úspor, pak není námitek.

Úklidové prostředky

Dodavatelé, kteří mají zájem poskytovat úřadu v Koldingu úklidové prostředky musejí vyplnit dotazníky týkající se dopadů na životní prostředí a jejich managementu. Dotazník vychází z kritérií pro ekoznačky a řídí se holandskou hodnotící škálou SKAL. Odbor zdraví a bezpečnosti práce také vytvořil podrobný postup pro vytírání podlah, jehož součástí je také přesné dávkování, úspory vody a chemikálií a tím i zlepšení zdraví a bezpečnosti zaměstnanců.

Potraviny

Zde město Kolding uzavřelo 4 různé rámcové smlouvy, které pokrývají 50% veškerých nákupů potravin. Dvě ze smluv zahrnují maso a zeleninu z kontrolovaného ekologického zemědělství a dvě další produkty konvenčního zemědělství. Tento přístup umožňuje městskému úřadu pružnější přístup v oblasti dodávek potravin a poskytuje nezbytný časový prostor pro podrobnější kritéria. Rozhodnutí však závisejí na správě jídelen. V potaz se tu bere způsob, jakým se připravují pokrmy, kuchařské zvyklosti a podobně, neboť i ty mohou být zdrojem úspor. Již během prvních měsíců implementace se podařilo dosáhnout úspor, které umožnily financovat 20% bio-potravin.

Tiskařské metody

Starosta inicioval snahu o snížení spotřeby papíru. Úspor se podařilo dosáhnout tam, kde se zbytečně netiskly dokumenty, které nikdo běžně nečetl, nebo které bylo možné šířit elektronicky. Nyní se informace posílají elektronickou poštou a během prvního roku implementace se podařilo dosáhnout úspor v objemu 10% použitého papíru.

Nové a renovované budovy

Město Kolding vyžaduje pro každou stavbu i fázi jejího užívání posouzení dopadů na životní prostředí (EIA). Posudek se týká spotřeby energie a zdrojů, kanalizace a použití různých materiálů. Pro budovy se stanovují specifické standardy. Renovované budovy musejí dosahovat úspor ve výši alespoň 20% v porovnání s předchozím užíváním. Co se týče nových staveb, tepelné ztráty musejí dosahovat nejméně o 10% méně než stanoví holandské normy. Přijatelná je každá energetická alternativa, pokud doba její návratnosti nepřesahuje 8 let. Obecně je vítanější městský systém dálkového vytápění než topení elektřinou. S cílem zavést obecnější postupy pracuje město Kolding na vytvoření příslušného dotazníku týkajícího se stavebních činností. V minulosti se Kolding potýkal s mnoha obtížemi způsobenými množstvím používaných látek, neboť tato problematika je velmi komplikovaná.

Osobní a veřejná doprava

Kromě nákupu a leasingu vozidel, avšak při zahrnutí veřejné dopravy, v roce 2000 utratilo město Kolding 2,29 milionů eur, což ukazuje na významný faktor ve výdajích. Místní dopravní společnost VAT funguje za podpory dotací místní samosprávy. Jednotlivé trasy jsou předmětem smluv se soukromými společnostmi, čímž dochází k omezení vlivu městského úřadu v Koldingu. VAT zajišťuje, aby veškeré autobusy byly vybaveny CRT filtry. Také dopravní služby jsou předmětem dotazníků (doprava tělesně postižených, školních dětí apod.), přičemž důraz je kladen na profil výrobku i environmentální management dodavatele.

Nákladní vozidla

Pro nákladní vozidla není stanoven žádný zvláštní rámec, ovšem odbor péče o životní prostředí úzce spolupracuje s logistickým odborem na vypracování možných přístupů.

Odstraňování plevelů

Městský úřad v Koldingu se připojil k národním dohodám a zavázal se k zákazu pesticidů na veřejných pozemcích. Místní biodiverzitu ohrožoval výskyt bolševníku velkolepého (*Heracleum mantegazzianum*), který není původním druhem. Městskému úřadu se dařilo mít jeho výskyt pod kontrolou, ovšem problém nastával v případě soukromých pozemků u vodních toků. Po dohodě s vlastníky pozemků ohradil úřad dotyčnou plochu a nechal ji spásat ovce. Během jednoho roku se podařilo bolševník vymýtit. Ovce se budou na pozemku pásat ještě několik let, aby se předešlo opětovnému výskytu rostliny.

Vídeň

Země: Rakousko

Rok: 1999

Nositel: lokální úroveň

Počet obyvatel Vídně činí 1.550.123. Roční rozpočet města Vídně je ohromný – 5 milionů eur – čemuž odpovídá i kupní síla městského úřadu, která může ovlivnit trh.

Projekt „Ökokauf Wien“ byl zahájen v roce 1999 s cílem důkladné restrukturalizace postupů ekologicky šetrného nakupování v rámci městské správy, ve vídeňských nemocnic a státních podniků a uplatnění environmentálních hledisek. Strategie spočívá v nákupu ekologicky šetrných výrobků všude, kde je to možné. Navíc se město snaží o řešení otázky udržitelného rozvoje prostřednictvím dalších programů jako například Recyklační projekt města Vídně, WIEN ENERGIE nebo Vienna R.U.S.Z – středisko pro opravy a znovuvyužívání.

Na vývoji a implementaci ekologicky šetrného nakupování pracovalo dvanáct pracovních skupin a tři výbory:

• Stavební práce a budovy	• Tiskárna, objednávky tisku, tiskoviny
• Vozový park	• Dezinfekční prostředky
• Stavební inženýrství	• Osvětlení
• Návrhy interiérů	• Potraviny
• Zařízení a budovy	• Právní výbor
• Kancelářské a domácí spotřebiče	• Výbor pro vztahy s veřejností
• Voda	• Organizační výbor

Výsledky - Příklady

Díky zavedení ekologicky šetrné nakupování pochází 40% potravin v mateřských školách z kontrolovaného ekologického zemědělství a jedna třetina potravin v nemocnicích neobsahuje chemické přípravky a aditiva, což prospívá životnímu prostředí i lidskému zdraví. Odhaduje se, že kdyby veškerá veřejná stravovací zařízení v EU přijala „zelená opatření“, znečištění půdy a vody by se omezilo na plochu odpovídající velikosti Berlína.

Když se město rozhodlo pro renovaci bytového domu, náklady na projekt činily 60 milionů eur. Vídeňský bytový odbor zařadil do kritérií environmentální požadavky a o účastníky výběrového řízení nebyla nouze. Firmy si uvědomily, že to je cesta do budoucna. Díky nastaveným požadavkům byly v budově provedeny obklady z přírodních vláken a sníženy úniky tepla. Instalace solárních panelů poskytla další zdroj energie a použití trvanlivých materiálů snížilo náklady na údržbu. Renovace je nyní dokončena a obyvatelé již zaznamenali změnu v účtech za vytápění, které jsou nyní o třetinu nižší.

Na vídeňské radnici také proběhla výměna žárovek za úsporné, jež přinesla snížení spotřeby energie o 10%, což v každé budově znamená úsporu 100 tisíc eur. Používané osobní počítače jsou také úsporné. Ve veřejných budovách se podařilo dosáhnout 30% snížení spotřeby vody díky instalaci úsporných splachovačů a vodovodních kohoutků a úspory čítají 1.5 milionu eur za teplou vodu.

Od zavedení ekologicky šetrného nakupování město uzavřelo smlouvy na dodávky bio-potravin v hodnotě 11 milionů. Nezůstalo bez povšimnutí, že od zavedení tohoto programu se objem ekologicky kontrolovaného zemědělství zvýšil o jednu třetinu. To znamená, že na trhu je více bio-potravin, které nyní představují silnější konkurenci konvenčním potravinám.

Wiener Neustadt

- Malé město dělá velký úklid

Země: Rakousko

Rok: 1996-7

Nositel: lokální úroveň

Stručný popis

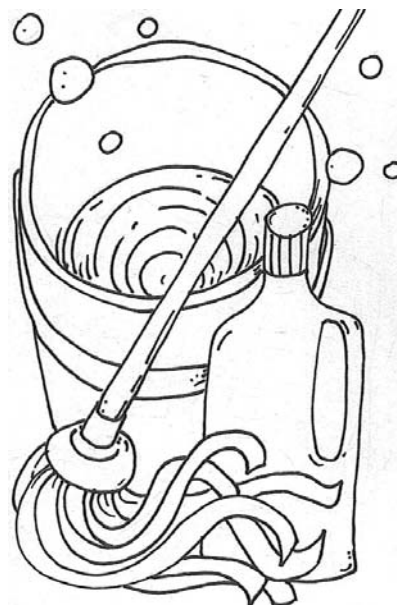
Od roku 1991 pracuje město Wiener Neustadt (počet obyvatel: 35 000, rozloha: 60 969 682 m², profil místního hospodářství: administrativa, obchod a nákupní centrum) na přehodnocení tradičně uplatňovaných administrativních metod s cílem omezit své dopady na životní prostředí. Analýza problému stanovila ekologická rizika spojená s konvenčními úklidovými metodami, což v roce 1996 vedlo ke komplexní restrukturalizaci postupů při nakupování úklidových prostředků. V průběhu restrukturalizace všichni zúčastnění prošli školením ve využívání ekologicky šetrných čistících prostředků a vedení zcela přepracovalo postupy nákupu. Centralizace těchto postupů usnadnila integraci environmentálních kritérií do procesu zadávání veřejných zakázek a umožnila tak zavedení ekologicky šetrných postupů nákupu, které se řídí stanovenými požadavky, což vedlo k roční úspoře v objemu 500 000 rakouských šilinků.

Ekologicky šetrné nakupování státní správy

Vstup do Climate Alliance v roce 1991 spolu s narůstajícím vědomím problémů životního prostředí podnítily vznik akční skupiny s cílem sjednotit strategie nakupování na úrovni města s ekologičtějšími principy. Jako první se skupina zaměřila na úklidové prostředky, které vnímala jako kritickou oblast. Snaha omezit dopad jejich používání na životní prostředí vedla k přijetí komplexního přístupu, jehož součástí bylo zvyšování povědomí všech zainteresovaných stran. Pro vedení seminářů věnovaných příslušné tématice bylo zvoleno sdružení ekoporaden „die umweltberatung“. Díky svému osobnímu nasazení tato organizace také iniciovala akční skupinu a během následujících let úspěšně realizovala řadu projektů vedoucích ke změnám v oblasti ekologického úklidu ve veřejných budovách.

Opatření, aktivity

11/96: školení zaměstnanců: zahájení cyklu 7 kursů věnovaných úklidovým metodám a ekologicky šetrnému používání čistících prostředků, kterým prošlo celkem 120 osob, mezi nimi pracovníci a pracovníce úklidu a zaměstnanci oddělení péče o životní prostředí a nákupu. Kursy se zabývaly ekologickými kritérii pro centralizované nakupování a alternativními úklidovými metodami a zaměřily se na pokyny pro dávkování a informace o ekologických a zdravotních rizicích spojených s aktivními složkami detergentů. Tyto vzdělávací akce odhalily všeobecný nedostatek znalostí ohledně přesného dávkování a také skutečnost, že většina účastníků seminářů zastávala názor „čím víc saponátu, tím lépe uklizeno“. Zhruba 80% zúčastněných dávkovalo úklidové prostředky „od oka“. Počet používaných detergentů činil 180. Místní postupy nakupování prostřednictvím různých společností se ukázaly jako neekonomické, protože tak nikdo nesledoval celkovou spotřebu přípravků. Kromě potenciálu ekonomických zlepšení je třeba vyzdvihnout také poznatky, které si lidé ze školení odnesli.

11/96: Rozhodnutí evidovat plochu, kterou je třeba uklidit a materiální požadavky místní úklidové firmy (žádné náklady).

01/97: Výměna informací s městským zastupitelstvem ve Wilhelmsburgu NÖ. Toto sousední město provedlo podobnou restrukturalizaci úklidových aktivit a postupů o rok dříve a také uspořádalo kursy za podpory „die umweltberatung“.

04/97: Rozbor stávající situace: plocha, kterou je třeba uklidit, typ nátěru, úklidová metoda, typ povrchu, stav zašpinění, stávající úklidové vybavení a prostředky. Vyhodnocení inventáře a průzkum požadavků místní úklidové firmy posloužil jako základ pro nová výběrová řízení.

09/97: Nová výběrová řízení budou probíhat centralizovaně prostřednictvím kanceláře nákupu. Jejich součástí budou environmentální kritéria zohledňující směrnice pro nákupčí nazvané „Ekologický úklid“, které sestavilo sdružení „die umweltberatung“. Z těchto směrnic bude vycházet posuzování produktů v rámci tří kategorií:

- Nízký dopad – nejlepší volba v rámci skupiny produktů, poměrně nízký počet vlastností které mají dopad na životní prostředí.
- Střední dopad – tyto produkty obsahují problematické aktivní složky, jejich používání je třeba omezovat.
- Velký dopad – tyto výrobky obsahují složky výrazně škodlivé pro životní prostředí, jsou určeny pouze pro zvláštní účely a pokud možno je třeba nahrazovat je přípravky z prvních dvou skupin.

Používání následujících skupin výrobků je považováno za diskutabilní či zbytečné a měly by proto být úplně vyřazeny:

- . Avivážní prostředek
- . Osvěžovače vzduchu na toaletách a sociálních zařízeních
- . Prostředky na oplachování nádobí v myčkách (alternativou je kyselina citrónová)
- . Desinfekční prostředky (pravidelný úklid eliminuje 50-80% mikroorganismů)
- . Běžné úklidové prostředky, čističe odpadových trubek (alternativou jsou mechanické metody)

Uvedené skupiny produktů mají značný dopad na životní prostředí a je tedy třeba omezit jejich používání.

- . Čističe vnitřků pečících trub
- . Čističe oken
- . Prostředky na čištění koberců

Následující minimální ekologické požadavky musejí splňovat veškeré používané produkty:

- . Neobsahovat PVC
- . Nepřítomnost pigmentů s obsahem těžkých kovů
- . Poskytnutí dávkovacího systému

Kancelář pro nákup shromažďuje požadavky již od roku 1998, dodávky probíhají lokálně, spotřebu každé jednotky centrálně zaznamenává kancelář pro nákup.

Navíc kancelář pro nákup a dodavatelé nabízejí poradenství a vysvětlení ke způsobu dávkování všude tam, kde se dané přípravky používají.

Partneři

Heizbösch – rozbor a vyhodnocení požadavků zdarma, „die umweltberatung“ NÖ-Süd – vzdělávání a poradenské služby pro centrální kancelář nákupu, Wilhelmsburská městská rada, zejména paní Sabine Hippmann, kancelář pro nákup – výměna informací ohledně nabytých zkušeností

Finance a další zdroje

Oblast komunálních služeb (například správa pozemků a budov, vypouštění odpadních vod, nakládání s odpady, oddělení pro městskou zeleň, veřejné lázně, obytné a kancelářské objekty, stavební služby, vozový park) disponuje rozpočtem 42 429 200 eur, který odpovídá 36,95% celkového rozpočtu.

Výdajová položka „zboží dlouhodobé a krátkodobé spotřeby“ pokrývá roční výdaje čítající 3 982 700, což odpovídá 3,47% celkového rozpočtu.

Změna v oblasti čistících prostředků vedla k úsporám jedné třetiny rozpočtu na úklid. Díky změnám se podařilo snížit náklady z 1,5 milionu rakouských šilinků na 1 milion, což odpovídá úsporám ve výši 500 000 šilinků.

Výsledky a efekt

- Změna ovlivnila 69 veřejných budov (mateřské školy, školy, radnice atd.).
- Otevření centrální kanceláře nákupu, která nyní zajišťuje řízení (spotřeba a výběr úklidových prostředků a vybavení).
- Sjednocená řada produktů a přesné dávkování za pomoci příslušných systémů snížilo spotřebu úklidových prostředků o 20-30%.
- Motivovaným a informovaným pracovníkům a pracovnícím nyní více záleží na ochraně životního prostředí, což přispívá k úspěšnosti projektu.

Poučení z projektu a jeho aplikace jinde

Získané zkušenosti byly zpracovány jako pokyny pro pracovníky nákupu pod názvem „Ekologický úklid“, kterou distribuuje rakouská organizace „die umweltberatung“. Distribuce příručky a následná školení napomohly rozšíření této myšlenky ve více než 50 dalších projektech v jiných městských úřadech a soukromých institucích v okolí (*pozn. s rakouským sdružením ekoporaden „die umweltberatung“ spolupracuje STEP i jeho členské organizace, zejména Veronica a Rosa*).

Příklady z České republiky

Ministerstvo životního prostředí

Recyklovaný papír pro běžný úřední provoz

Do prosince roku 2002 se na Ministerstvu životního prostředí používal recyklovaný papír pouze částečně - recyklované byly veškeré dopisní obálky a určitý podíl kancelářského papíru. V prosinci 2002 vydal ministr Ambrozek příkaz o ekologizaci úředního provozu a na jeho základě se začal plně používat recyklovaný kancelářský papír jak pro vnější, tak pro vnitřní potřeby úřadu. Na recyklovaném papíře se začaly tisknout také vizitky pro zaměstnance a nadále se používají obálky, propagační tašky i další výrobky z recyklovaného papíru.

Zavádění recyklovaného papíru s sebou může přirozeně přinést i určité problémy, spojené především s jeho vyšší prašností. V každém případě je třeba tento krok předem zkontrolovat s dodavateli kancelářské techniky, kteří doporučí druh recyklovaného papíru vhodný do jejich strojů, či způsob ošetřování a servisu tiskáren a kopírovacích strojů pracujících s tímto papírem.

Přednostní používání ekologicky šetrných výrobků

MŽP nakupuje a využívá pro svůj vnitřní provoz řadu ekologicky šetrných výrobků. Mezi ně patří například:

- čisticí prostředek Lena Natur
- tekuté mýdlo Rubín
- recyklované papírové ručníky
- toaletní papír
- recyklované ubrousky
- barvy ředitelné vodou
- malířské barvy
- úsporné žárovky a zářivky
- inertní posypový materiál Ekogrit

Národní program označování ekologicky šetrných výrobků (EŠV) existuje v České republice od roku 1994. Za tuto dobu splnilo náročná kritéria a získalo tak právo používat certifikát a ekoznačku Ekologicky šetrný výrobek již přes 300 výrobků od téměř šesti desítek producentů. Program je založený na vytvoření konkurenčního prostředí na trhu, mezi výrobky porovnatelných kvalitativních parametrů, zavedením dalšího výběrového kritéria, které zahrnuje stanovené ekologické požadavky na výrobek.

K větší podpoře rozvoje prodeje a užívání ekologicky šetrných výrobků bylo v roce 2000 přijato Usnesení vlády č. 720, které doporučuje členům vlády a vedoucím ostatních ústředních orgánů státní správy, aby v jimi řízených organizacích upřednostňovali přímý nákup zboží s označením ekologicky šetrný výrobek a při zadávání veřejných zakázek, aby jedním z kritérií pro hodnocení nabídek byla ekologická šetrnost výrobku.

Vratné nápojové obaly

Jednotlivé útvary ministerstva používají při nejrůznějších veřejných akcích a pracovních jednáních vratné nápojové obaly nebo stolní vodu či vodu z vodovodu plněnou do skleněných džbánek.

V bufetu MŽP jsou pro zaměstnance k dostání minerální vody balené ve skle.

Energeticky úsporná opatření

V letech 2003-2004 proběhla rozsáhlá rekonstrukce budovy MŽP s cílem dosáhnout co nejvyšších energetických úspor. K tomu mělo napomoci především:

- zateplení celé budovy
- výměna oken
- výměna skel prosklených částí budovy
- instalace vnějších i vnitřních žaluzií

Rekonstruovaná budova MŽP byla oceněna 1. místem v soutěži Fasáda roku 2003 v kategorii rekonstrukce.

Možnost odkládání kol ve vnitřních prostorách budovy

Pro zaměstnance, kteří využívají při cestách do práce kolo, je ve vestibulu v přízemí budovy MŽP k dispozici stojan.

Třídění odpadu

Na MŽP se běžně třídí papír, plasty, sklo, hliník a baterie.

Z 63 tun odpadu, které vznikly během roku 2003 na MŽP, jsme k recyklaci předali 27 tun sběrového papíru, cca 3,5 tuny skla a zhruba 2,5 tuny plastů. Hliníku se vytrídí řádově dvacet kilogramů za rok. Úředníci MŽP tedy vytrídili zhruba 52 procent odpadu.

Občerstvení z produktů ekologického zemědělství

K občerstvení při reprezentačních akcích MŽP nakupuje přednostně produkty z bio-potravin, to znamená z produktů ekologického zemědělství.

Osvěta a spolupráce s dalšími organizacemi

Ekologicky šetrnější chování v úřadě je součástí školení všech nově nastupujících zaměstnanců MŽP.

Od ledna 2004 začala na základě spolupráce mezi MŽP a Programem OSN pro životní prostředí fungovat nová webová stránka na adrese <http://www.ekospotreba.unep.cz>

Návštěvník tu najde informace o možnostech využívání výrobků z recyklovaných materiálů, o ekologickém značení, o systémech environmentálního řízení a dalších tématech, které souhrnně nazýváme udržitelná spotřeba. Jsou zde zveřejněny též výsledky průzkumu „Trvale udržitelná spotřeba v institucích státní správy a veřejné samosprávy“.

Odběr „zelené“ elektřiny

Od 1. ledna 2005 bude MŽP odebírat výhradně tzv. zelenou elektřinu, tedy tu, která byla vyrobena z obnovitelných zdrojů. Zajišťuje to smlouva, kterou MŽP uzavřelo se svým dodavatelem elektřiny – Pražskou energetikou.

Kontaktní osoby: MŽP, Vršovická 65, 100 10 Praha 10, Mgr. Jakub Kašpar – ředitel odboru vnějších vztahů MŽP, tel.: 267122040, e-mail: jakub_kaspar@env.cz, RNDr. Helena Knappová, tel.: 267122226, e-mail: helena_knappova@env.cz

Ekologicky šetrný provoz kanceláře ombudsmana

Zavádění ekologizace provozu Kanceláře veřejného ochránce práv (KVOP) probíhalo na základě spolupráce STEP a KVOP v letech 2002 až 2003. Navázání spolupráce s KVOP bylo díky otevřenému a vstřícnému přístupu pracovníků i dobrým zkušenostem z předchozí spolupráce velmi snadné. STEP poskytovala podporu především formou konzultací, informačních materiálů, přípravou výstav a seminářů a pro zaměstnance, účastí na tiskové konferenci.

Přijatá opatření

Koncept environmentálně příznivého provozu se podařilo naplnit řadou konkrétních a praktických opatření z oblastí nákupu spotřebního materiálu (kancelářských potřeb), rozšíření nabídky stravování o produkty ekologického zemědělství, minimalizace a separace odpadů, omezení čistících prostředků či úspor vody a energie. V kanceláři ombudsmana tak třídí odpad (bílé a barevné sklo, organický odpad) včetně jeho nebezpečné složky (baterie, zářivky, tonery, ...), ke dvěma kompostérům na trávu z údržby okolí budovy přibude ještě jeden na organický odpad z kanceláří (kávéové filtry, pytlíky z čaje, zbytky ovoce a zeleniny ze svačin apod.), v nabídce 5 druhů obědů pro zaměstnance je vždy jedno jídlo v kvalitě BIO, kantýna prodává minerálky jen ve vratných lahvích, k úklidu využívají paní uklízečky především utěrky z mikrovláknů a ocet, pro interní potřebu a pro část korespondence Kanceláře je používán recyklovaný papír, ověřují se možnosti minimalizace "papírových" výstupů (tedy využívání elektronické pošty a uchovávání některých dokumentů pouze v elektronické podobě), ztlumilo se venkovní osvětlení a omezilo osvětlení méně frekventovaných prostor, přes zimu budou na noc zatahovány žaluzie, dohodlo se maximální využívání kapacity myček apod. Návštěvníky úřadu o ekologickém provozu informuje tabulka ve vstupním prostoru s následujícím textem:

Ekologicky příznivý provoz KVOP

Činnost Kanceláře veřejného ochránce práv a jejich jednotlivých zaměstnanců se řídí principy environmentálně příznivého provozu, spočívající v preventivní ochraně životního prostředí, šetření zdrojů, předcházení vzniku odpadů, vhodném nakládání se vzniklými odpady a v omezení zátěže životního prostředí nebezpečnými chemickými látkami.

Takto komplexní přístup k ochraně životního prostředí u veřejné instituce, která se nezabývá agendou životního prostředí, je v naší republice zcela ojedinělý. Ekologizaci provozu kanceláře ombudsmana ocenil dopisem i ministr životního prostředí RNDr. Libor Ambrozek.

Většina aktivit přijatých kanceláří ombudsmana má charakter organizačních opatření, jejichž výhodou jsou nízké (nebo žádné) náklady na zavedení. O to větší jsou však jejich nároky na personál a jejich uvedení života by bylo jen obtížně možné bez motivovaných a loajálních zaměstnanců kanceláře ombudsmana.

Realizační tým STEP: Na projektu se podílely jednotlivé členské organizace STEP dle svého zaměření: Kancelářské potřeby - Mgr. Šárka Kalousková (Vita, Ostrava), Odpady - Ing. Věra Pospíšilíková (Veronica, Brno), Čistící prostředky - RNDr. Vladislava Hejzlarová (Rosa, České Budějovice), Stravování a biopotraviny - Ing. Šárka Štěrbová (Veronica, Brno), Úspory energie a provoz - RNDr. Yvonna Gaillyová (Veronica, Brno), koordinace - Mgr. Kamila Kanichová (STEP).

Kontaktní osoba KVOP:

JUDr. Jaroslav Kupka – vedoucí Kanceláře, KVOP, Údolní 39, 602 00 Brno, tel.: 542542111, e-mail: ochrance@ochrance.cz

Ostravská univerzita

- Příprava koncepce environmentálně šetrného provozu Ostravské university

Zpracování konceptu environmentálně šetrného provozu Ostravské university (OU) je symbolickým navázáním na podobné aktivity na Ministerstvu životního prostředí („úřad pro udržitelný přístup“) a v Kanceláři veřejného ochránce práv („úřad pro lidský přístup“). Příprava konceptu probíhala v březnu – prosinci 2004. Právě univerzita, která vychovává budoucí pedagogické i vědecké pracovníky, by si měla uvědomovat sílu vlastního příkladu a důležitost prokázat platnost vyučovaných zásad udržitelného rozvoje v denní praxi instituce.

Univerzita se jako veřejná instituce řídí ve své činnosti řadou legislativních předpisů a nařízení. Vedle toho existuje i soubor nepsaných pravidel a zásad, možná ještě důležitějších než oficiální akty. Stejně jako pro člověka – občana je i pro instituci důležitá pověst, image, stejně jako člověk také instituce si může dobrou pověst získat a udržet vedle jiného i slušností a ohleduplností ke svému okolí, neobtěžujícím chováním, skromností a účelností. Cílem koncepce environmentálně šetrného provozu (chování) je tyto obecné a žádoucí vlastnosti prosadit a ukotvit v denním životě OU.

Principy zpracovaného konceptu :

- preventivní ochrana životního prostředí
- šetření zdrojů a odpovědný přístup k jejich využívání
- zohlednění vlivu výrobku během celého jejich životního cyklu
- předcházení vzniku odpadů s důrazem na nebezpečné
- upřednostnění lokálních zdrojů

Harmonogram projektu :

Fáze 1 – analýza stávajícího stavu

Fáze 2 – návrh konkrétních opatření v oblasti energetiky, nakládání s odpady, spotřebního materiálu a vybavení

Fáze 3 – návrh implementačního plánu, zapojení širšího okruhu zájemců z OU

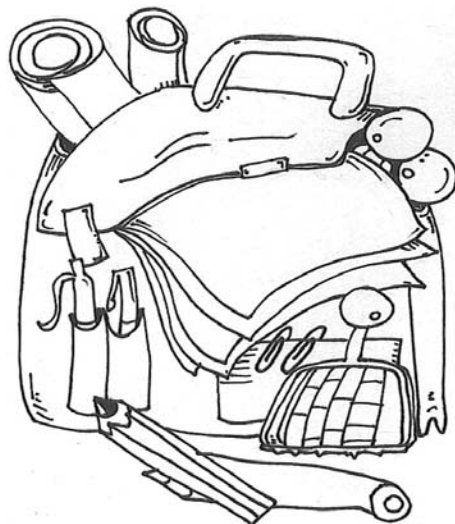
Fáze 4 – stanovení finančních zdrojů pro implementaci, informační kampaň

Analýza OU byla provedena na základě veřejně přístupných zdrojů (výroční zprávy, zprávy o hospodaření, internetové stránky) a z řízených rozhovorů s pracovníky aparátu OU. Doplnujícími materiály byly soupisy skladových zásob, přehledy spotřeby, zprávy o produkci odpadů a přehledy spotřeb energií a provozních médií.

Výsledkem analýzy je obraz OU jako typické instituce s vysokou měrnou spotřebou energie (142 kWh/m² podlahové plochy), nešetřící vodu ani jiná provozní média a produkující nadměrné množství odpadů, které neumí třídit.

Při nákupech spotřebního materiálu a vybavení neexistuje systém hodnocení vlivu výrobku na životní prostředí ani prosazování recyklovaných materiálů.

Na druhé straně je pozitivní zjištění, že přes množství jiných problémů, chronický nedostatek peněz na rozvoj OU si většina z námi dotazovaných studentů, akademických pracovníků a zaměstnanců uvědomuje neudržitelnost tohoto stavu a má chuť s tím něco dělat.

Při počtu 6 816 studentů a 612 pracovníků university je zde velký potenciál pro pozitivní změnu. Jako zásadní se zřejmě projeví postoj vedení university a jednotlivých fakult.

Návrh konkrétních opatření:

1. Hospodaření s energiemi
 - 1.1 Snížení spotřeby tepelné energie, plynu a elektřiny cestou nízkonákladových a organizačních opatření
 - 1.2 Dokončení energetického auditu
 - 1.3 Zavedení předběžného auditu u připravovaných investičních akcí, prosazení nízkoenergetických standardů ve výstavbě a při nákupu spotřebičů
 - 1.4 Nákup energie se zeleným certifikátem
2. Nakládání s odpady
 - 2.1 Vypracovat systém omezování vzniku odpadů-minimalizovat papírové kopie a upřednostnit elektronickou komunikaci, omezit užívání výrobků na jedno použití
 - 2.2 Zavést systém třídění odpadu a předání vytríděných složek k využití
 - 2.3 Dále minimalizovat vznik nebezpečných odpadů
3. Šetrné spotřebitelské chování při nákupu zboží a služeb
 - 3.1 Minimalizovat spotřebu zboží a služeb – strategie přiměřené spotřeby
 - 3.2 Vytvořit systém nákupních preferencí pro ekologicky šetrné výrobky s důrazem na papírové zboží, čisticí prostředky a spotřební kancelářský materiál- strategie odpovědné spotřeby
 - 3.3 Náhrada nešetrných postupů a technologií-strategie efektivní spotřeby, hledání BAT řešení (nejlepších dostupných)
4. Propagace a implementace
 - 4.1 prosadit integraci principů udržitelného rozvoje do strategických a řídicích dokumentů university
 - 4.2 Vypracovat systém indikátorů hodnocení udržitelného rozvoje University a každoročně hodnotit dosažený pokrok
 - 4.3 Publikovat záměry, diskuse i cíle v Universitních listech ,na internetu, ve veřejných sdělovacích prostředcích, prezentovat Universitu jako odpovědnou a šetrnou instituci

Plnění tohoto plánu není závislé od získání velkých grantů či dotací. Jedná se většinou o beznákladová opatření z oblasti změny chování jednotlivce nebo i celé instituce. Možná o to těžší bude prosazení těchto zásad do života Ostravské university.

Realizátor: Vita – občanské sdružení, Gen. Janouška 4, 702 00 Ostrava, www.vitaova.cz, tel.: 596611158 nebo 596616396, e-mail: ekoporadna@vitaova.cz, řešitel: ing. Jiří Krist

Kontaktní adresa: Ostravská universita, Dvořákova 7, 701 03 Ostrava, tel. 596 118 230, kontaktní osoba: PhDr. Přemysl Mácha Ph.D. , tel.: 597460376, e-mail: premysl.macha@osu.cz

Environmentálně příznivé chování Krajského úřadu Královéhradeckého kraje

– vstupní námět pro modelový test „zeleného“ provozu na pracovišti v areálu ZVU, Kukleny (jako předstupeň environmentálně šetrného provozu kompaktního pracoviště v královéhradeckém pivovaru)

1. – ÚVOD

Přestěhování cca 160 pracovníků Královéhradeckého kraje do nově adaptovaných pracovních prostorů v areálu ZVU v Kuklenách na počátku r. 2005, kde se od prvopočátku bude zabíhat i veškerý provozní režim, dává šanci na prověření environmentálně šetrného provozu v podmínkách krajského úřadu. Iniciátorem a koordinátorem tohoto přístupu se může stát odbor životního prostředí a zemědělství v nezbytné součinnosti se správcem areálu, hospodářskou správou kraje a podle možností i s dalšími do ZVU přestěhovanými pracovišti kraje. Dopracovaný model tohoto „pilotního projektu“ bude možné následně uplatnit v provozních podmínkách kompaktního pracoviště kraje v královéhradeckém pivovaru.

2. – NÁMĚT ŘEŠENÍ PRO DOČASNÉ PRACOVIŠTĚ KRAJE V AREÁLU ZVU

Environmentálně příznivý provoz úřadů je u nás zatím spíše výjimkou než samozřejmým pravidlem, a jeho postupné zavedení na Krajském úřadě v Hradci Králové by bylo další „čestnou vizitkou“ Královéhradeckého kraje, který v oblasti environmentální osvěty může deklarovat přední místo v Česku²⁾. Stal by se tak prvním KÚ, který k ekologizaci svého provozu důsledně přistoupil (dílčí kroky již učinil např. KÚ Liberec).

2.1 – Navrhované metody a principy realizace:

Při zavádění environmentálně šetrného provozu jde o dva stupně (osvětu – realizaci):

2.1.1 – Osvěta mezi pracovníky, jejich vzdělávání a výchova

Na zavádění „zeleného“ provozu je nutno pracovníky motivovat, v první řadě „odborně připravit a vnitřně“ přesvědčit, aby šlo o uvědomělý, nikoliv pouze formální přístup (zejména, pokud se do akce mají zapojit i „nespecialisté“ v oboru ŽP z dalších odborů kraje); přístup lze odvodit z již stávajících zkušeností např. při zavádění této formy hospodaření v úřadu ombudsmana apod.

Vhodné formy:

- konzultace s odborníky
- semináře zkušených lektorů
- poskytování informačních materiálů
- příprava výstavky apod.

V Česku má v tomto směru nejvíce zkušeností Sít' ekologických poraden STEP, tel.: 596 623 212, e-mail: step@ecn.cz, www.ekoporadna.cz. V kraji působí její člen – SEVER Horní Maršov.

²⁾ Jako první v České republice přijal v r. 2002 svoji krajskou koncepci EVVO a jako první ji v r. 2004 aktualizuje, jako druhý v republice ustanovil v r. 2004 krajského koordinátora EVVO, pod názvem „Ekoton“ vydává od r. 2003 první krajský bulletin zaměřený na EVVO, který je nyní následován dalšími kraji; částkami vydávanými na podporu projektů EVVO formou grantů či příspěvků (např. 5,4 mil. Kč v roce 2004) patří mezi přední kraje v ČR.

2.1.2 – Principy, na kterých je ekologicky příznivý provoz založen:

- Preventivní ochrana životního prostředí
- Šetření zdrojů
- Předcházení vzniku odpadů
- Environmentálně vhodné nakládání se vzniklými odpady
- Omezení zátěže životního a pracovního prostředí nebezpečnými chemickými látkami
- Podpora využívání lokálních zdrojů

Základní možné přístupy jsou rozepsány v další kapitole.

2.2 – Nástin opatření, navržených pro pracoviště kraje

2.2.1 – Obsah opatření

ad 1) Preventivní péče o ŽP. Obecně lze konstatovat, že předložený koncept environmentálně příznivého provozu lze naplnit řadou konkrétních a praktických opatření z oblastí nákupu vybavení (např. kancelářské stroje, elektrospotřebiče aj.) spotřebního materiálu (kancelářských potřeb, úklidových a čisticích prostředků – značka „ekologicky šetrný výrobek“, obalové materiály na zboží), rozšíření nabídky stravování o produkty ekologického zemědělství, minimalizace a separace odpadů, omezení spotřeby čisticích prostředků či úspor vody a energie; tyto přístupy byly již zdárně ověřeny jinde (např. v úřadu ombudsmana); návrh musí být předmětem široké diskuse, hledání a upřesňování přístupů, forem a rozsahu realizace. Návštěvníky úřadu by o ekologickém provozu měla informovat vývěska ve vstupním prostoru.

ad 2) Šetření zdrojů. S výjimkou oficiálních dokumentů kraje lze k běžné korespondenci používat recyklovaný papír, v konceptní práci využívat ke skartaci určené jednostranně popsané listy; prověřit možnosti minimalizace „papírových“ výstupů (tedy širší využívání elektronické pošty a uchovávání některých dokumentů pouze v elektronické podobě); v součinnosti s provozovatelem objektu posoudit např. ztlumení venkovního osvětlení a omezení osvětlení méně frekventovaných prostor (např. formou automatických spínačů), přes zimu na noc zatahovat žaluzie pro tepelnou úsporu, apod.

ad 3–4) Omezování objemu, třídění a využívání odpadů. Je možno a nutno třídit veškerý odpad, a zejména realizovat jeho následné zpracování a využití včetně jeho nebezpečné složky (baterie, zářivky); nesmí docházet k formálnímu třídění v odpadových nádobách a jejich společné likvidaci v rámci TKO apod. V kantýně garantovat prodej nápojů výhradně ve vratných (skleněných) obalech apod. Doplnkovou formou mohou být např. kompostéry na trávu z údržby okolí budovy, příp. na organický odpad z kanceláří (kávové filtry, pytlíky z čaje, zbytky ovoce a zeleniny ze svačin apod.), event. i z kuchyně.

ad 5) Omezování zátěže prostředí a organismu pracovníků nebezpečnými látkami. Souvisí jednak s tříděním a likvidací nebezpečného odpadu, ale též ve výběru a nákupu environmentálně příznivých materiálů pro údržbu budov (barvy), ekologicky certifikovaných výrobků pro vybavení či provoz kanceláří apod. (v zahraničních projektech – viz ad 1.1. – toto platí i pro nákup nábytku atd.); k úklidu lze využívat například utěrky z mikrovlákn a ocet. Do tohoto okruhu patří i nabídka péče o pracovníky doplněním nabídky o jídlo v kvalitě BIO (zkušenosti potvrzují, že i přes vyšší cenu je o tento druh výživy zájem).

ad 6) Upřednostňování lokálních výrobků (snížení přepravních nároků) - možnost synergie a spojení s podporou českých a regionálních zemědělských produktů (viz diskuse ve Výboru pro ŽPZe, programy typu Czech Made...

2.2.2 – Forma realizace

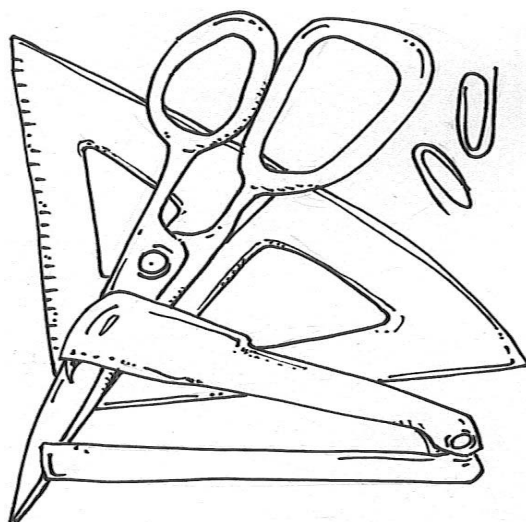
Jak bylo uvedeno výše, návrh „zeleného“ provozu se musí stát předmětem široké diskuse, hledání a upřesňování přístupů, forem a rozsahu realizace, ovšem i součástí oficiální strategie úřadu. Praktické řešení přesahuje rámec předkládané propozice, a musí být následně podrobněji rozpracováno do technických a organizačních „norem provozu“ a schváleno kompetentními pracovníky a orgány kraje.

Pro vstupní modelovou fázi se proto navrhuje:

- vytvoření koordinační skupiny z kompetentních zástupců zúčastněných odborů kraje, hospodářské správy, provozovatele objektu apod., která by připravila potřebné provozní směrnice a jejíž závěry by byly podkladem pro jejich zdokonalování a upřesňování v průběžné praxi.
- výsledky po vyhodnocení se mohou stát podklady pro řešení environmentálně šetrného provozu kraje na budoucím pracovišti v královéhradeckém pivovaru (výhledově lze řešit komplexní provoz budovy, oblast dopravy a dalších společných provozů etc.)

Zpracoval: RNDr. Petr Rybář, odbor ŽPZ Královéhradeckého kraje, září 2004

Kontakt: KÚ Královéhradeckého kraje, areál ZVU, Pražská tř., tel.: 495 817 527, e-mail: prybar@kr-kralovehradecky.cz

Je krajský úřad dostatečně šetrný?

Položili jste si někdy otázku, zda se chováte, třeba zrovna na svém pracovišti, dostatečně ekologicky, lépe řečeno šetrně a ohleduplně, ke svému životnímu prostředí? Jestliže ano, určité vás budou následující řádky zajímat. Souhlasíme-li však s názorem, že sousloví „životní prostředí“ není zrovna šťastné označení pro prostředí, jehož je člověk nedílnou součástí, tedy prostředí nikterak obklopující lidskou bytost, potom by tyto řádky měly zajímat nás všechny, bez ohledu na „zelené“ tendence každého z nás.

K problematice šetrnosti krajského úřadu vliv životního prostředí se nejprve pro nás časopis aktuálně vyjádřila Ing. Dagmar Sýnková, vedoucí oddělení hospodářské správy:

Máte ve své kompetenci nákup kancelářských potřeb, jak se tedy staví úřad k používání recyklovaného papíru?

V rámci provozních a ekonomických podmínek provozu instituce se snažíme na úřadě chovat ekologicky. Recyklovaný papír používáme na tiskopisy, které se vypisují ručně — propustky, cestovní příkazy, žádanky o přepravu a podobně. Rovněž poznámkové bloky a obalový materiál nakupujeme výhradně z recyklovaného papíru. Pro celkovou úsporu papíru v maximální možné míře využíváme elektronickou „bezpapírovou“ formu komunikace.

Pro tisk a kopírování oficiálních dokumentů i běžné korespondence jsme však zatím nuceni používat klasický kancelářský papír, neboť recyklovaný poškozuje techniku a v důsledku jeho používání vznikají vysoké náklady na její opravy.

V době vzniku krajského úřadu před čtyřmi lety jsme používali recyklovaný papír. Vlastní zkušenost s vysokou poruchovostí techniky nás však vedla k tomu, že jsme od používání tohoto druhu papíru v kopířkách a tiskárnách upustili.

V únoru letošního roku jsme se přes tuto negativní zkušenost obrátili na odbornou firmu, od níž jsme si nechali zpracovat stanovisko k dané problematice. Používání recyklovaného papíru v něm firma podmiňuje garancí, že bude každý druh recyklovaného papíru hodnotit a dávat nám stanovisko o jeho použitelnosti — tento postup se nám jeví v podmínkách provozu úřadu jako velmi komplikovaný a neefektivní. Přesto, pokud bude recyklovaný nebo jakýkoliv jiný ekologicky šetrný papír adekvátní kancelářskému kvalitnímu papíru, velmi rádi jej nakoupíme a použijeme.

- spotřeba kancelářského papíru za rok 2003: 936 krabic, tj. 4 680 balíků, tj. 2,340.000 ks listů, ve finančním vyjádření 520 000,- Kč (1 krabice = 5 balíků, 1 balík = 500 listů).
- množství papírového odpadu úřadu: podle kvalifikovaného odhadu se jedná o 53 kontejnerů o obsahu 1 100 litrů ročně, 1 kontejner je 50 — 60 kg papíru (záleží na druhu, jež se dává do odpadu — velké lepenkové krabice, papír ze skartovaček apod.). Pak je to 2650 — 3180 kg papíru. V přepočtu asi 3 tuny ročně.
- papír určený ke skartaci (nepotřebné dokumenty, jejichž zničení musí být projednáno s Moravským zemským archivem v Brně), dosáhl ke konci srpna množství cca 250 kg. Tento papír se ničí přímo před zákazníkem a ekologicky zpracovává na další polotovary ve specializované firmě ve Zlíně.

Snahy o maximální šetrnost tedy na úřadě existují...

Životní prostředí je nás všech a kdo by nechtěl šetrit přírodu svým šetrným chováním? Vždyť právě v ní hledáme relaxaci a útočiště po hektických pracovních dnech. Bohužel, osobní zkušenost a především ekonomická stránka věci — vysoké náklady na opravy — nás však vede k jinému řešení, než bychom zvolili bez těchto aspektů. Navíc se od letošního května ztratila ekonomická výhodnost při pořizování recyklovaného papíru, neboť snížená 5%-ní sazba DPH „spadla“ do základní, po novu, 19%-ní sazby. Ani před změnami sazeb DPH však nebyly nižší náklady na opravy techniky než na pořízení recyklovaného papíru.

Šetrné chování je tedy na každém z nás. A stačí mnohdy tak málo — šetrit papírem při své práci, maximálně využívat elektronickou poštu či třdit odpad. Toto jsou kroky, které můžeme bezbolestně udělat my všichni a určité se nám v dobrém vrátí. Když uvážíte, že má úřad cca 390 zaměstnanců...

Jdou zaměstnanci v třídění odpadu dobrým příkladem?

Musím říci, že na úřadu třídíme počtově a důsledně — máme na všech třech pracovištích stojany na tříděný odpad s barevně odlišenými PVC pytlí a tyto jsou využívány.

RNDr. Jarmila Dupejová z oddělení ochrany přírody a krajiny Odboru životního prostředí a zemědělství k tématu sděluje následující:

Komplexně se zatím tematika šetrnosti krajského úřadu neřešila — úřad stále sídlí v provizorních prostorách tří budov, kde je různým způsobem zabezpečen jejich provoz. Pro nové sídlo by se ovšem mohl projekt zaměřený na ekologickou šetrnost úřadu zpracovat a postupně uvést v život. Náš odbor by na tomto projektu měl zájem spolupracovat, ale jeho úspěch je velkou měrou závislý na podpoře a koordinaci ze strany vedení úřadu.

Vedoucí Odboru životního prostředí a zemědělství RNDr. Alan Urc k problematice dodává:

Z hlediska uplatňování zásad udržitelného rozvoje (nejedná se jen o třídění odpadů) měl dosud úřad omezené možnosti, neboť nesídlí ve vlastních objektech a např. ono nakládání s odpady, v koncovce, zajišťuje vždy vlastník, správce, objektu. Pro činnost úřadu „ve svém“ by bylo velmi účelné vypracování vlastní koncepce s konkrétními opatřeními, která by mohla zahrnovat — využívání energie, podporu ekologické dopravy do zaměstnání, třídění odpadů vzniklých na pracovištích, uplatňování požadavků ochrany přírody v rámci architektury budovy apod. Odbor předpokládá, že se na takové koncepci bude podílet.

Ekologické chování na úřadě dnes tedy záleží čistě na dobré vůli všech zaměstnanců... Proto dále poslejte e-mail, netiskněte více než je nutné, sbírejte papír, tříděte odpad, šetřete obaly, jezděte pokud možno MHD atd. Rozkazovací způsob zde ale není na místě — mělo by jít o naprosto přirozené činnosti.

Na závěr si vám dovoluji položit otázku: Nemyslíte si, že by ekologická image Zlínského kraje (a s ním spojenému krajskému úřadu), který se pyšní svým přírodním bohatstvím, plochou CHKO a lesů, na podzim bude v Bruselu prezentovat možnosti trvale udržitelného rozvoje na venkově a také se napříkladem čerstvě zapojil do projektu Zdravý Zlínský kraj, náramně slušela?

Nejbližší větší akce s ekologickým zaměřením, které podporuje Zlínský kraj finančně, organizačně i metodicky:

I. krajský veletrh programů a aktivit na podporu environmentální výchovy ve školách, školských zařízeních a neziskových organizacích Zlínského kraje — koná se 17. 9. 2004 ve Zlíně.

Dvouleté odborné vzdělávání pro pracovníky středisek ekologické výchovy a organizací zabývajících se environmentálním vzděláváním, výchovou a osvětou ve Zlínském kraji — bude zahájen 29. 9. 2004. Celkem je plánováno 8 dvouletých modulů.

Týká se to také tebe
XXIX. ročník mezinárodního festivalu filmů a videoprogramů s ekologickou tematikou proběhne 24. — 28. 11. 2004 v Uherském Hradišti (více na www.kkuh.cz).

Vazba na CAF

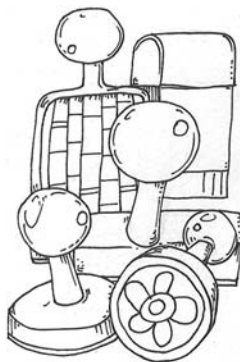
Problematika hodnocení činnosti úřadu směrem dovnitř i ven byla také předmětem tzv. sebehodnotící zprávy v rámci uplatnění vnitřního hodnocení organizace — CAF. V bodě 11 akčního plánu je stanoveno, že se znovu posoudí možnost využití recyklovaného papíru pro použití kancelářskou technikou.

Připravila Martina Janochová

elektronickou verzí najdete na: <http://intranet/casopis/>

Přílohy:

- 1. Usnesení Vlády ČR ze dne 19. července 2000 č. 720 k návrhu podpory rozvoje prodeje a užívání ekologicky šetrných výrobků**
- 2. Legislativa týkající se veřejných zakázek – vybrané pasáže**
- 3. Příkaz č. 1/2005 ministra životního prostředí o ekologizaci úředního provozu**
- 4. Státní program environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty pro Českou republiku (přijatý vládou - usnesením č. 1048/2000, dále upraveno usneseními vlády č. 1010/2002 a usnesením č. 96/2002) - vybrané pasáže**

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY

USNESENÍ VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY ze dne 19. července 2000 č. 720 k návrhu podpory rozvoje prodeje a užívání ekologicky šetrných výrobků

V l á d a

I. b e r e n a v ě d o m í informaci o dosavadní realizaci Národního programu označování výrobků ochrannou známkou „Ekologicky šetrný výrobek“, obsaženou v části II předloženého materiálu;

II. s c h v a l u j e návrh Podpory rozvoje prodeje a užívání „Ekologicky šetrných výrobků“, obsažený v části III předloženého materiálu;

III. d o p o r u č u j e členům vlády, vedoucím ostatních ústředních orgánů státní správy a přednostům okresních úřadů, aby v jimi řízených organizacích

1. při zadávání veřejných zakázek podle zákona č. 199/1994 Sb., o zadávání veřejných zakázek, ve znění pozdějších předpisů, jejichž předmětem může být dodávka, instalace a použití výrobku, jedním z kritérií pro hodnocení nabídek veřejných zakázek byla ekologická šetrnost výrobku (např. označení ochrannou známkou „Ekologicky šetrný výrobek,,),

2. upřednostnili přímý nákup takto označeného zboží a výrobků (např. pro opravy exteriérů a interiérů budov a jejich vybavení - nábytek, kopírky, osvětlení, kancelářské papíry, hygienické potřeby atd.);

IV. u k l á d á ministru životního prostředí

1. pravidelně aktualizovat seznam výrobků, označených ochrannou známkou „Ekologicky šetrný výrobek,, veřejně přístupný na internetových stránkách Ministerstva životního prostředí,

2. průběžně sledovat a každoročně k 31. březnu počínaje rokem 2001, předkládat vládě vyhodnocení přínosu tohoto usnesení.

Provedou:

členové vlády,
vedoucí ostatních ústředních
orgánů státní správy,

Předseda vlády
Ing. Miloš Z e m a n , v. r.

Příloha č. 2: Legislativa týkající se veřejných zakázek – vybrané pasáže

Zákon č. 40/2004 Sb. o veřejných zakázkách

§ 55

Kritéria pro zadání veřejné zakázky

(1) Základním kritériem pro zadání veřejné zakázky je

- a) ekonomická výhodnost nabídky, nebo
- b) nejnižší nabídková cena.

(2) Zadavatel zvolí základní kritérium pro zadání veřejné zakázky podle jejího druhu a složitosti v návaznosti na rozsah požadavků vymezujících předmět veřejné zakázky.

(3) Rozhodne-li se zadavatel pro zadání veřejné zakázky podle ekonomické výhodnosti nabídky, posuzuje nabídku podle dílčích kritérií. Jednotlivým dílčím kritériím musí zadavatel stanovit váhu, kterou vyjádří v procentech. Jedním z dílčích kritérií je vždy nabídková cena a dále zejména

- a) provozní náklady,
- b) požadavky na údržbu,
- c) technické, jakostní, ekologické nebo funkční vlastnosti předmětu veřejné zakázky.

(4) Zadavatel je povinen uveřejnit v oznámení otevřeného nebo užšího řízení základní kritérium pro zadání veřejné zakázky a v případě zadání veřejné zakázky na podkladě ekonomické výhodnosti nabídky i dílčí kritéria včetně jejich váhy.

(5) Jde-li o jednací řízení s uveřejněním, postupuje zadavatel obdobně podle odstavců 1 až 4.

Vyhláška č. 240/2004 Sb. o informačním systému o zadávání veřejných zakázek a metodách hodnocení nabídek podle jejich ekonomické výhodnosti

§ 8

Hodnocení nabídek podle kritéria ekonomické výhodnosti

(1) Hodnocení nabídek podle kritéria ekonomické výhodnosti se provádí bodovací metodou. Při hodnocení nabídek lze použít kromě dílčích kritérií uvedených v zákoně i další dílčí kritéria, která zadavatel stanoví s přihlédnutím k charakteru konkrétní veřejné zakázky.

(2) Dalšími dílčími kritérii pro hodnocení nabídek mohou být

- a) doba provedení díla (u veřejných zakázek na stavební práce), doba dodání (u veřejných zakázek na dodávky), doba provedení požadované služby (u veřejné zakázky na služby),
- b) smluvní úprava záruky za jakost díla, dodávky, poskytnuté služby (zejména obsah a rozsah záruky a způsob poskytnutí záručního servisu),
- c) smluvní úprava zajišťovacích a sankčních instrumentů (zejména smluvní pokuty, bankovní záruky na zajištění nepeněžitých pohledávek),
- d) zohlednění ekologických postupů při provádění díla,
- e) druh a rozsah pojištění předmětu veřejné zakázky.

Příloha č. 3:

PŘÍKAZ č. 1/2005
ministra životního prostředí o ekologizaci úředního provozu

Určeno: náměstkům ministra-ředitelům sekcí
ředitelům sekcí
ředitelům odborů
vedoucím samostatných oddělení
ředitelům organizací resortu Ministerstva životního prostředí

Na vědomí: předsedovi závodního výboru odborové organizace Ministerstva životního prostředí

Za účelem zabezpečení provozu, šetrnějšího k životnímu prostředí a za účelem zvyšování ekologického vědomí zaměstnanců aparátu a organizací resortu Ministerstva životního prostředí (dále jen „ministerstvo“), s účinností 1.1.2005:

I. STANOVÍM

1. používat recyklovaný papír pro vnitřní i vnější úřední písemný styk a ostatní služební účely včetně obálek a vizitek s výjimkou pro papír tabulační, pro tisk publikací, pro formuláře CITES, pro barevný a velkoplošný tisk a dále pro dokumenty, kterým podle spisového a skartačního plánu bude přidělen skartační znak „A“¹,
2. pro služební potřebu preferovat ekologicky šetrné výrobky² při výběru kancelářských potřeb, pracovních pomůcek a toaletních potřeb,
3. nakupovat za účelem pohoštění pracovního charakteru nápoje balené ve vratných obalech³.

II. UKLÁDÁM

ředitelům organizací resortu ministerstva a vedoucím zaměstnancům ministerstva:

1. přijmout ve své působnosti konkrétní opatření k plnění tohoto příkazu;
termín: ihned
2. zabezpečit důsledné uplatnění těchto opatření na pracovištích ve své působnosti;
termín: 31. prosinec 2005

III. ZRUŠUJI

příkaz č. 24/2002 ministra životního prostředí o ekologizaci úředního provozu.

Odborný gestor: odbor protokolu
Zpracovatel: PhDr. Věra Krajíčková

RNDr. Libor Ambrozek
ministr

¹ zákon č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů a vyhláška č. 646/2004 Sb., o podrobnostech výkonu spisové služby, § 5 odst. 1).

² Seznam firem, které se specializují na nabídku ekologicky šetrných výrobků je k dispozici na internetové stránce: <http://www.ceu.cz/esv>

³ Seznam nápojů ve vratných obalech je k dispozici v Katalogu nápojů vydaném Hnutím Duha, který je k dispozici v intranetu na adrese: Informace z MŽP-Informace OVS.

Příloha č. 4:

**Státní program
environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v České republice
- vybrané pasáže:**

6. VEŘEJNÁ SPRÁVA

6.1. Cíle

- Zabezpečit odpovídající vzdělanost a informovanost zaměstnanců všech resortů a všech stupňů veřejné správy v problematice životního prostředí.
- Zabezpečit ekologicky šetrné chování a postoje zaměstnanců veřejné správy během pracovního procesu, zabezpečit provoz úřadů šetrný k životnímu prostředí a šetřící přírodní zdroje, tzn. např. racionálně užívat energie, vodu, šetřit kancelářskými potřebami, používat recyklované výrobky a další. V případě starých budov zavádět potřebná opatření při rekonstrukcích a opravách.
- Zabezpečit systematické a účinné informování, zapojování a aktivní ovlivňování veřejnosti směřující k ekologicky šetrnému chování.
- Zajistit otevřenou spolupráci veřejné správy s dalšími subjekty, které zabezpečují nebo mají vliv na EVVO.
- Zabezpečit spolupráci se zahraničními partnery.

6.3. Aktivita

- ...
- Zabezpečit provoz svých úřadů šetrný k životnímu prostředí a šetřící přírodní zdroje (ekologicky šetrný provoz budov, motivování pracovníků k ekologicky šetrnému chování, zavádění ekomanažementu a ekoauditů, ekologicky šetrné postupy).
- ...

6.4. Úkoly

... na ústřední, regionální, okresní i místní úrovni I

- ...
- zabezpečit provoz úřadů včetně řízených organizací šetrný k životnímu prostředí a šetřící přírodní zdroje,
- ...

Použité informační zdroje:

- Tsitsia, A., Frias, C., Wilson, D. a Matsuo, Y. (2004) K udržitelné spotřebě v České republice - systémový přístup, Příloha IV -Případové studie., supervize: Dalhmmer, C. a Dobes, V., koordinace: Hannson, L., IIIIEE, Lund University (informace o situaci v zahraničí na stranách 15, 20 - 27))*
- výstupy projektů realizovaných asociací ICLEI (informace o situaci v zahraničí na stranách 16-19, 28-30)*
- materiály publikované EU
- výstupy projektů a materiály „die umweltberatung“, Rakousko**
- podklady Interuniverzitního výzkumného centra pro techniku, práci a kulturu (IFZ), Das BeschaffungsService, Rakousko**
- materiály KVOP, MŽP, KÚ KHK, KÚ ZLK, materiály environmentálních poraden Veronica (Brno), Rosa (České Budějovice) a Vita (Ostrava) a materiály STEP
- internetové stránky – viz níže

** Překlad Olga Kropikova*

*** Překlad Lenka Ovčáčková*

Zajímavé internetové odkazy:

České zdroje:

<http://www.env.cz>

<http://www.ceu.cz/esv>

<http://www.ekoporadna.cz>

<http://ekospotreba.unep.cz/>

<http://papier.arnika.org/>

<http://www.mmr.cz> (odkaz Veřejné zakázky)

Zahraniční zdroje:

<http://europa.eu.int/comm/environment/gpp>

<http://www.oecd.org>

http://europa.eu.int/comm/environment/green_purchasing

<http://europa.eu.int/comm/environment/gpp/pdf/gpphandbook.pdf>

<http://www.iclei.org/europe/ecoprocura/info/politics.htm>

<http://www.iclei-europe.org/index.php?procurement>

<http://www.oekoeinkauf.at>

<http://www.wien.gv.at/ma22/oekokauf/>

<http://www.oekoweb.at/takeit>

<http://www.defra.gov.uk>

<http://www.ogcbs.gov.uk/environmental/environmental.asp>

<http://www.lecf.org.uk/procurement/index.htm>

<http://www3.iclei.org/egpis/citylist.htm>

http://www.bcn.es/agenda21/A21_text/guies/GreenOfficeGuide.pdf

<http://www.voralberg.at>

<http://europa.eu.int/comm/environment/ecolabel/>

<http://www.svanen.nu/Eng/default.asp>

<http://www.blauer-engel.de>

<http://www.umweltzeichen.at/>

<http://www.energystar.gov/>

www.forum-europe.com

www.euractiv.com

www.ccre.org/site.html

www.epe.be/workbooks/gpurchasing/

<http://www.greenet.dk/>

<http://www.bestpractices.org/>

<http://www.eku.nu/eng/>

O vydavateli

Sít' ekologických poraden (STEP) sdružuje osoby a organizace zabývající se environmentálním poradenstvím pro veřejnost, obce i podnikatele.

Environmentální poradny nabízejí radu a pomoc při řešení otázek týkajících se životního prostředí. Díky zastoupení poraden venkovského i městského je realizována pestrá škála projektů, mnohdy ve spolupráci se zahraničními partnery.

Těžiště činnosti environmentálních poraden je **preventivní péče o životní prostředí** a snaha o podporu spolupráce a komunikace mezi rozhodujícími sektory ve společnosti - samosprávou, státní správou, vědeckým výzkumem, veřejností a podnikatelskou sférou. **Environmentální poradenství si klade za cíl zpřístupňovat občanům objektivní a všestranné informace** o životním prostředí, o environmentálních problémech a jejich řešeních, o výrobcích a jejich vlivu na životnímu prostředí.

Sít' ekologických poraden byla založena v září 1997 a jejími členy jsou:

◆ CALLA, České Budějovice	◆ EC Most pro Krušnohoří, Most
◆ Ekoinfocentrum ZO ČSOP Jihlava	◆ Ekologický právní servis, Brno a Tábor
◆ Ekoporadna ZO ČSOP Uherský Brod	◆ Hnutí DUHA, Olomouc
◆ Kosenka, Valašské Klobouky	◆ Podblanické ekocentrum, Vlašim
◆ Rosa, České Budějovice	◆ SEVER, Horní Maršov
◆ SmRS ČSOP, Valašské Meziříčí	◆ Veronica, Brno
◆ VIS Bílé Karpaty, Veselí nad Moravou	◆ Vita, Ostrava
◆ Zelený kruh, Praha	

Sít' ekologických poraden je členem Evropské asociace ekologických poradců - **EcoCounselling Europe**.

STEP nabízí svým členům:

- metodické i tematické vzdělávání v oblasti environmentálního poradenství
- prostor pro komunikaci a výměnu zkušeností
- inspiraci ze zahraničních projektů a zkušeností
- prosazování, podporu a propagaci environmentálního poradenství
- možnost účasti na společných projektech
- sdílení společných produktů
- pravidelné informování o dění ve STEP

Kontaktní údaje na kanceláře STEP:

kancelář Brno:

adresa: Sít' ekologických poraden,
Panská 9, 602 00 Brno
tel.: 542 422 758
kontaktní osoba: RNDr. Yvonna Gaillyová

kancelář Ostrava:

adresa: Sít' ekologických poraden,
Ahepukova 2, 702 00 Ostrava
tel.: 596 623 212 nebo 603 449 385
kontaktní osoba: Mgr. Kamila Kanichová

e-mail: step@ecn.cz
<http://www.ekoporadna.cz>